Rozbor současného systému vzdělávání v ochraně obyvatelstva

Petra Konečná

Bakalářská práce
2012

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta logistiky a krizového řízení
Ústav krizového řízení
akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení:	**Petra KONEČNÁ**
Osobní číslo:	**L09170**
Studijní program:	**B 3909 Procesní inženýrství**
Studijní obor:	**Ovládání rizik**
Téma práce:	**Rozbor současného systému vzdělávání v ochraně obyvatelstva**

Zásady pro vypracování:

1. **Rozbor vzdělávacího systému ČR, vzdělávání v ochraně obyvatelstva, rozbor legislativy a zkušeností v zahraničí.**
2. **V praktické části pomocí dotazníkového šetření zhodnotit současný stav vzdělanosti v oblasti ochrany obyvatelstva.**
3. **Návrhy opatření pro lepší informovanost a připravenost obyvatelstva.**

Rozsah bakalářské práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

[1] HORÁK, Rudolf. Průvodce krizovým plánováním pro veřejnou správu: [prevence řešení mimořádných situací]. Praha: Linde Praha, 2011. 456 s. ISBN 978-80-7201-827-7.

[2] LINHART, Petr. Některé otázky ochrany obyvatelstva. První vydání. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2006. 86 s. ISBN 80-7040-854-5.

[3] Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020. [Usnesení vlády č. 165 ze dne 25. února 2008]. Praha: GŘ HZS, Příloha časopisu 112 číslo 4/2008. 16 s.

Další odborná literatura dle doporučení vedoucího bakalářské práce.

Vedoucí bakalářské práce: **doc. Ing. Ivan Mašek, CSc.**
Ústav krizového řízení

Datum zadání bakalářské práce: **15. prosince 2011**

Termín odevzdání bakalářské práce: **11. května 2012**

V Uherském Hradišti dne 22. února 2012

UNIVERZITA TOMÁŠE BATI VE ZLÍNĚ
Fakulta logistiky a krizového řízení

L.S.

prof. Ing. Josef Polášek, Ph.D.
děkan

prof. Ing. Dušan Vičar, CSc.
ředitel ústavu

ABSTRAKT

Cílem bakalářské práce je analyzovat legislativu, současný stav vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva a ověřit úroveň znalostí vybraných skupin populace. V teoretické části je popsán vzdělávací systém, definuje se ochrana obyvatelstva a rozebírá problematika edukace dané oblasti. Praktická část se zabývá dotazníkovým průzkumem. Na základě zjištěných skutečností jsou navržena doporučení a opatření, která by mohla vést ke zlepšení situace.

Klíčová slova:

systém vzdělávání, ochrana obyvatelstva, vzdělávání v ochraně obyvatelstva, dotazníkový průzkum

ABSTRACT

The aim of this bachelor thesis is to analyse the legislation and the current state of education in the field of protection of population and to verify the level of knowledge of selected population groups. The theoretical part describes the educational system, defines the protection of the population and discusses the problems of education of the area. The practical part deals with the questionnaire survey. Based on the findings and recommendations the measures are proposed, which could lead to improvement of situation.

Keywords:

education system, protection of the population, education in the protection of the population, questionnaire survey

Skutečná pohroma je, když nevíte co dělat!

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucímu práce doc. Ing. Ivanu Maškovi CSc. za odborné konzultace, poskytnuté poznatky a cenné rady při zpracovávání této bakalářské práce. Dále mé poděkování patří rodičům a blízkým, kteří mne podporovali ve studiu.

Prohlašuji, že

- beru na vědomí, že odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k prezenčnímu nahlédnutí, že jeden výtisk bakalářské práce bude uložen v archivu Fakulty logistiky a krizového řízení Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- byl/a jsem seznámen/a s tím, že na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších předpisů, zejm. § 35 odst. 3;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- beru na vědomí, že podle § 60 odst. 2 a 3 autorského zákona mohu užít své dílo – bakalářskou práci nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- beru na vědomí, že pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tedy pouze k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům;
- beru na vědomí, že pokud je výstupem bakalářské práce jakýkoliv softwarový produkt, považují se za součást práce rovněž i zdrojové kódy, popř. soubory, ze kterých se projekt skládá. Neodevzdání této součásti může být důvodem k neobhájení práce.

Prohlašuji,

- že jsem na bakalářské práci pracoval/a samostatně a použitou literaturu jsem citoval/a. V případě publikace výsledků budu uveden/a jako spoluautor/ka;
- že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

V Uherském Hradišti dne 30. 4. 2012

Konečná

.....

podpis studenta/ky

OBSAH

ÚVOD **9**

I TEORETICKÁ ČÁST **10**

1 VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM **11**

1.1 HISTORIE VZDĚLÁVÁNÍ V ČESKÝCH ZEMÍCH 11

1.2 SOUČASNÝ STAV ČESKÉHO ŠKOLSTVÍ 13

1.3 VZDĚLÁVÁNÍ V EVROPSKÉ UNII 15

2 OCHRANA OBYVATELSTVA **17**

2.1 OCHRANA OBYVATELSTVA V ČESKÉ REPUBLICE 17

2.1.1 Legislativa ochrany obyvatelstva 17

2.1.2 Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020 19

2.2 OCHRANA OBYVATELSTVA V EVROPSKÉ UNII 20

2.3 OCHRANA OBYVATELSTVA V NATO 22

3 VZDĚLÁVÁNÍ V OCHRANĚ OBYVATELSTVA **24**

3.1 EDUKACE V OCHRANĚ OBYVATELSTVA PŘED ROKEM 1989 V ČR 24

3.1.1 Obsah branné výchovy 25

3.2 SOUČASNÝ STAV VZDĚLÁVÁNÍ V OBLASTI OCHRANY OBYVATELSTVA V ČR 26

3.2.1 Koncepce vzdělávání v oblasti krizového řízení a ochrany obyvatelstva 27

3.2.2 Preventivně výchovná činnost 28

Výuka ochrany člověka za mimořádných událostí 30

3.2.2.1 Vzdělávání žáků ZŠ a SŠ 30

3.2.2.2 Vzdělávání učitelů 31

3.3 VZDĚLÁVÁNÍ V OCHRANĚ OBYVATELSTVA V EVROPĚ 32

II PRAKTICKÁ ČÁST **34**

4 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY **35**

4.1 CÍL PRÁCE 35

4.2 HYPOTÉZY 35

5 METODIKA VÝZKUMU **36**

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU **37**

6.1 DOTAZNÍK PRO UČITELE 37

6.2 DOTAZNÍK PRO ŽÁKY ZŠ A SŠ 45

6.3 DOTAZNÍK PRO OBYVATELSTVO 54

6.4 HODNOCENÍ STANOVENÝCH CÍLŮ A HYPOTÉZ 63

ZÁVĚR **66**

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY **67**

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK 70
SEZNAM OBRÁZKŮ 72
SEZNAM TABULEK 73
SEZNAM PŘÍLOH 75

ÚVOD

Mimořádné události a různé krizové situace, které ohrožují naše životy, jsou v současné době, dá se říci, na denním pořádku. Nejen z médií se k nám neustále linou někdy až neuvěřitelné případy, kdy je v sázce lidské zdraví a život. Je třeba však podotknout, že tyto události nás provázejí od vzniku naší civilizace. Již v době kamenné si lidé museli chránit své životy a to tedy zejména před zvěří. V pozdějších dobách potom velmi často docházelo k válečným konfliktům. Ať už máme na mysli husitské války, Třicetiletou válku nebo války napoleonské apod. Neopomínejme ani „strašáka" jakou byly morové epidemie, které mají na svém svědomí statisíce lidských životů. Také nebezpečí velkých ničivých požárů v obdobích sucha, kterým přispívalo to, že lidé si jako své příbytky stavěli dřevěné domy se slaměnou krytinou. Takhle bychom ve výčtu nejrůznějších hrozeb mohli dále pokračovat skrz na skrz historií i současností.

V dnešní době, jak všichni víme, se můžeme spolehnout například na jednotky integrovaného záchranného systému, kteří chrání naše životy, pomáhají nám v krizových situacích a jsou nám oporou. Každý občan České republiky a vůbec každý člověk by však měl mít alespoň základní informace z oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí. Znát čísla na tísňové linky, znát zásady pro opuštění bytu, vědět co má obsahovat evakuační zavazadlo, vědět jak se chovat při vyhlášení signálu „Všeobecná výstraha", umět poskytnout první pomoc apod. Je důležité si uvědomit, že v jakékoliv tísňové situaci se může octnout každý z nás a je tedy nezbytné vědět jak v takovém okamžiku reagovat. To bylo také důvodem, proč jsem si jako téma své bakalářské práce vybrala tuto problematiku. Jedním z mých cílů je zjistit jednak úroveň znalostí naší populace v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí a také to, jak k této problematice lidé přistupují. Je zřejmě pravdou, že po zrušení školního předmětu Branná výchova, který se týkal právě ochrany obyvatelstva, se výrazně snížila úroveň vědomostí občanů a celá problematika se přesunula někam do pozadí. Potřeba vzdělávání a absence legislativy této oblasti se obzvláště ukázala po povodních v roce 1997, které zasáhly obrovskou část území České republiky. Právě tehdy došlo k selhání mnohých státních i soukromých orgánů a nedostatek znalostí a vědomostí hrál velkou roli. Po povodních na to byl brán zřetel a naše legislativa byla obohacena o některé nové zákony, které řeší problematiku ochranu obyvatelstva. Avšak vzdělávání občanů je stále jaksi opomíjeno. Je nutné uvědomit si, že je nezbytné poskytnout obyvatelům alespoň základní vědomosti, aby si mohli chránit své životy v případě krizových a mimořádných událostí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 VZDĚLÁVACÍ SYSTÉM

1.1 Historie vzdělávání v českých zemích

Systém vzdělávání v českých zemích má dlouholetou tradici. První školy vznikaly už na počátku existence českého státu, jehož vznik je datován do přelomu 9. a 10. století. Jednalo se o školy církevní, a sice klášterní (zakládané při klášterech) a katedrální (zakládané v sídlech biskupů). Připravovaly církevní mládež. [6]

Ve 13. století k nim přibyly městské školy, které vznikaly jako instituce pro přípravu úředníků městské správy. Velmi důležitým krokem ve školství bylo v roce 1348 založení univerzity o čtyřech fakultách (artistická, medicínská, právnická a teologická). Vedle obrovského kulturního a ekonomického významu to přispělo k věhlasu českých zemí v cizině. [6]

Zásadní změny pak nastaly koncem 18. století, kdy se školských otázek ujal stát. Šlechta si uvědomila, že „vědění je moc“ a že negramotnost poddaných je brzdou společenského pokroku. V roce 1774 tedy tehdejší panovnice Marie Terezie zavedla všeobecnou vzdělávací povinnost dětí od 6 do 12 let. Pro děti poddaných byly zřízeny nové typy škol, které dokonce umožňovaly přestoupit na gymnázia (dříve městské, klášterní, katedrální nebo latinské školy). Pochopitelně převážná většina těchto studentů stále pocházela z majetných vrstev. Toto elementární školství zůstalo v platnosti až do roku 1869. [6]

14. května 1869 byl vydán tzv. „květnový zákon“, který mimo jiné podpořil rozvoj předškolních zařízení, stanovil osmiletou školní povinnost, výrazně rozšířil obsah vzdělání, zmiňoval se o možnosti vysokoškolského vzdělávání učitelů a nastolil pravidla ekonomického a sociálního zabezpečení učitelů. V návaznosti na tento zákon byl v následujícím roce vydán Řád školní a vyučovací pro obyčejné školy obecné. Určil základní pravidla chování dětí ve škole, povinnosti dětí a učitelů a zákaz tělesných trestů. [6]

Škola obecná a v této době i měšťanská poskytovala relativně ukončené vzdělání a nevytvářela předpoklady pro další studium, takže z ní děti odcházely přímo do praxe. Cestou k vysokoškolskému vzdělání byly školy střední. Ty však existovaly jen v omezeném počtu a platilo se na nich školné, takže dětem nemajetných rodičů byly nedostupné. Tento systém byl v období první republiky částečně upraven, v zásadě však zůstal nezměněný až do roku 1948. [6]

V dubnu 1948 byl vydán Zákon o jednotné škole, kterým se zavádělo jednotné základní obecné vzdělání pro všechnu mládež ve věku od 6 do 15 let. Povinná školní docházka ve skutečnosti nekončila 15. rokem věku, protože bylo povinné i navazující základní odborné vzdělání. Školská soustava se členila na školy mateřské (od 3 do 6 let), národní (pětiletý 1. stupeň jednotné školy), střední (čtyřletý 2. stupeň jednotné školy) a na školy 3. stupně dělené na povinné a výběrové. Jediným typem povinné školy byly tzv. základní odborné školy. Mezi výběrové školy se řadily např. gymnázia a různé typy dvou a tříletých odborných škol. Dále byly zavedeny také školy pro mládež vyžadující zvláštní péči. [6]

Zákon z roku 1948 byl však v planosti pouhé 4 roky. Ekonomická situace státu si vynutila zkrácení povinné školní docházky, což znamenalo přerušení kontinuity a tradice ve vývoji našeho školství. Stalo se tak školským zákonem vydaným v dubnu 1953, který zaváděl osmiletou a jedenáctiletou střední školu. Poslední tři ročníky jedenáctileté střední školy byly výběrové a nahrazovaly dosavadní gymnázium. Zákon s sebou přinesl velkou řadu problémů, protože na obsah učiva, který se vyučoval, už nebyl dostatek prostoru. Zrušily se také některé předměty (prvouka, vlastivěda, psaní). Nízká úroveň vyučování byla velmi kritizována. [6]

Zlepšení stavu československého školství měl zajistit v pořadí třetí školský zákon vydaný v roce 1960. Byl svým způsobem návratem k zákonu z roku 1948. Znovu prodlužoval školní docházku, která se realizovala v základní devítileté škole na 9 let. Střední školství bylo obohaceno o nové typy (odborná učiliště, učňovské školy a střední odborné školy). I v základním školství došlo k nápravě. Znovu byly zavedeny předměty vlastivěda, psaní a také nové předměty jako hudební výchova, výtvarná, tělesná a cizí jazyk (ruština). [6]

Na počátku 70. let celé školství prodělávalo zásadní strukturální, ideologickou a obsahovou proměnu. Zákonem z roku 1978 byla zavedena desetiletá povinná školní docházka. K dosavadním středním školám přibyl další typ a to střední odborné učiliště (SOU). Projektované a realizované školsko-politické změny ve školské soustavě byly provázeny výzkumnou činností odborníků a učitelů. Skutečností bylo, že výsledky těchto výzkumů nebyly dostatečně zohledňovány a školní praxe byla určována politickými a ideologickými, jen výjimečně pedagogickými a psychologickými hledisky. [6]

Poslední předpřevratový školský zákon, který byl vydán v roce 1984, nepřinášel žádné pozoruhodné změny. [6]

1.2 Současný stav českého školství

Po roce 1989 došlo k řadě změn v zásadních otázkách vzdělávací politiky – v oblasti řízení, financování atd. Vznikaly nové druhy škol, které navazují na domácí tradici (víceletá gymnázia) a respektují trh práce (nové druhy odborných škol, nové studijní obory), ale i vývojové trendy v zahraničí (vyšší odborné školy, integrované střední odborné školy, strukturování vysokoškolského studia na bakalářské a navazující magisterské atd.). [6]

Velký rozvoj také zaznamenalo školství zaměřené na vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami. Vycházelo se ze zákona, podle kterého mají právo na vzdělání, jehož obsah, formy a metody odpovídají jejich vzdělávacím potřebám a možnostem. [6]

K dosavadním státním školám přibyl nestátní sektor, tzn. školy zřizované soukromými osobami, společnostmi a církvemi. Dále byla posílena autonomie škol, co se týče úprav učebních plánů, osnov, volby učebnic, možnosti vytvářet vlastní vzdělávací program a byl položen důraz na cizí jazyky. [6]

Vzdělávací proces je v současné době řízen školským zákonem č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, v platném znění. Tento zákon upravuje vzdělávání od předškolního až po vyšší odborné a některé jiné vzdělávání realizované ve školských zařízeních. Stanovuje podmínky, za kterých se vzdělávání uskutečňuje. Vymezuje také práva a povinnosti fyzických a právnických osob (dále jen FO a PO) při vzdělávání a stanovuje působnost orgánů státní správy a samosprávy ve školství. [15]

Současný vzdělávací systém tvoří: [6], [17], [23]

- Mateřské školy (preprimární vzdělávání) poskytují předškolní vzdělání určené dětem ve věku od 3 do 6 let. Jejich podstatou je podpora rozvoje dítěte v oblasti citové, rozumové a tělesné. Dále osvojení životních hodnot a mezilidských vztahů. V neposlední řadě se zde klade důraz na rozvoj schopnosti učení. Vytváří se tak základní předpoklady pro pokračování ve vzdělávání.
- Základní školy jsou vzdělávací instituce, kde většina populace získává základní vzdělání a plní povinnou školní docházku. Počínaje rokem 1996 stanovena na 9 let. Školy na této úrovni vzdělávání se dělí na první a druhý stupeň. První stupeň (primární vzdělávání) tvoří 1. až 5. ročník. Ve druhém stupni (nižší sekundární vzdělávání) je zahrnut 6. a 9. ročník.

- Základní umělecké školy poskytují základní umělecké vzdělání. Připravují na vzdělávání na středních, popř. vysokých školách příslušného zaměření.
- Střední školy (vyšší sekundární vzdělávání) poskytují dle zákona tři stupně vzdělávání (střední vzdělávání, střední vzdělávání s výučním listem a střední vzdělávání s maturitou). Liší se náročností, délkou a také způsobem ukončení studia. Dále mohou střední školy organizovat i nástavbové a zkrácené studium.
  - Gymnázia jsou všeobecně vzdělávací vnitřně diferencované školy připravující žáky především tedy pro vysokoškolské studium. Existují gymnázia osmiletá, šestiletá a čtyřletá, které se zakončují maturitní zkouškou.
  - Střední odborné školy připravují pro výkon odborných činností (ekonomických, pedagogických, zdravotnických, správních, technicko-hospodářských apod.) Délka studia činí čtyři roky. Zakončuje se také maturitní zkouškou.
  - Střední odborná učiliště připravují pro výkon dělnických povolání. Jedná se obvykle o tříleté studium zakončené závěrečnou zkouškou.
- Konzervatoře jsou instituce připravující pro výkon náročných uměleckých a umělecko-pedagogických činností v oborech jako hudba, tanec, zpěv a hudebně-dramatické umění.
- Vyšší odborné školy přijímají žáky s maturitou, kterým ve dvou až tříletých vzdělávacích programech nabízejí vyšší odborné vzdělání, prohlubující znalosti ze střední školy. Studium je ukončeno absolutoriem a absolventi získávají titul DiS.
- Vysoké školy organizují vzdělávání na úrovni bakalářských programů, magisterských programů a doktorských programů.
  - Bakalářské studium je tříleté nebo čtyřleté. Ukončuje se státní závěrečnou zkouškou, jejíž součást tvoří také obhajoba bakalářské práce. Absolvent získává akademický titul Bc.
  - Magisterské studium je jedno až tříleté (navazující) nebo čtyř až šestileté (samostatné). Studium je ukončeno státní závěrečnou zkouškou. Její součástí je obhajoba diplomové práce. Absolvent získá akademický titul dle charakteru studijního programu - Ing., Mgr., MUDr., atd. Absolventi s akademickým titulem Mgr.

mohou vykonat v téže oblasti studia státní rigorózní zkoušku, jejíž součást je obhajoba rigorózní práce. Uděluje se zde titul jako - JUDr., PhDr., RNDr., atd.

- Doktorské studium je určeno absolventům magisterského studia. Programy na této úrovni vedou k získání vědecké kvalifikace. Pro tento typ programů je specifická státní doktorská zkouška a obhajoba doktorské či disertační práce, která má publikovatelnou kvalitu a představuje důležitý příspěvek k poznání. Program je ukončen titulem Ph.D. Patří sem také bývalá vědecká příprava ukončená titulem CSc., DrSc.

- Jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky jsou instituce poskytující jazykové vzdělání v cizích jazycích.

1.3 Vzdělávání v Evropské unii

Od okamžiku, kdy Česká republika (dále jen ČR) vstoupila do Evropské unie (dále jen EU), získala možnost plně se zapojit do všech aktivit a iniciativ realizovaných na úrovni Společenství v oblasti vzdělávání a odborné přípravy. Jde o možnost plně se zapojit do všech vytvořených komunitárních programů zaměřených na podporu rozvoje systémů vzdělávání a odborné přípravy v zemích EU a spolupráci mezi vzdělávacími institucemi (i s institucemi ze třetích zemí). Cílem komunitárních vzdělávacích programů je posilovat vzájemné porozumění mezi členskými státy Unie prostřednictvím vzdělávání a celoživotního učení a podporovat naplňování cílů společné vzdělávací politiky EU definované v rámci tzv. Lisabonské strategie. [25]

Příklady vytvořených a realizovaných vzdělávacích programů EU: [25]

- SOCRATES – široce zaměřený program celoživotního učení,
- MLÁDEŽ – program zaměřený na neformální výchovu a vzdělávání mládeže,
- eLEARNING – program zacílený na podporu efektivního využívání ICT ve vzdělávání a odborné přípravě,
- ERASMUS MUNDUS – program podporující spolupráci a mobilitu v oblasti vysokoškolského vzdělávání mezi EU a třetími zeměmi.

Příklady programů na spolupráci s vybranými třetími zeměmi: [25]

- EU – USA – spolupráce v oblasti vysokého školství a odborného vzdělávání,
- EU – Austrálie – spolupráce ve vysokém školství,
- EU – Japonsko – spolupráce ve vysokém školství,
- ALFA – spolupráce EU a Latinské Ameriky v oblasti vysokého školství.

Jedním z významných kroků EU v oblasti vzdělávání s ohledem na budoucnost je přijetí Komuniké z Brugg (prosinec 2010). Tento dokument definuje soubor jak dlouhodobých priorit, tak i krátkodobých cílů, kterých je potřeba dosáhnout. Mezi hlavní strategické cíle pro období mezi lety 2011 a 2020 zmiňované v Komuniké z Brugg například patří: [26]

- snížení míry předčasně ukončeného studia po 10 % do roku 2020,
- zvýšit podíl úspěšně absolvovaného terciárního nebo ekvivalentního vzdělání u osob ve věku 30-34 let na nejméně 40 %,
- vytvoření odborného vzdělávání a přípravy přitažlivou vzdělávací možností,
- zajištění špičkové úrovně, kvality a relevantnosti počátečního i dalšího odborného vzdělávání a přípravy,
- podpora inovací, tvořivosti, podnikatelské iniciativy a využívání ICT,
- náležité využívání podpory ze strany EU.

2 OCHRANA OBYVATELSTVA

Pojem ochrana obyvatelstva je definován zákonem č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, v platném znění, § 2 písm. e) jako plnění úkolů civilní ochrany, zejména varování, evakuace, ukrytí, nouzové přežití obyvatelstva a další opatření k ochraně zdraví, života a majetku. [13]

Tento pojem byl zaveden již v řadě evropských zemí a tak lze v současné době ochranu obyvatelstva znázornit následujícím schématem: [4]

<table>
<tr><td>druh události</td><td>každodenní události</td><td>katastrofy a nouzové situace</td><td>ozbrojený konflikt</td></tr>
<tr><td>oblasti činnosti</td><td>zábrana škod</td><td>Ochrana proti katastrofám
(přírodní katastrofy, průmyslové havárie)</td><td>civilní ochrana
(ochrana obyvatelstva v případě války)</td></tr>
<tr><td>kompetence</td><td colspan="2">samospráva, nižší úroveň státní správy</td><td>stát</td></tr>
<tr><td>záchranné subjekty</td><td colspan="3">požárníci
zdravotnické záchranářství →
pomocné služby
policie</td></tr>
<tr><td></td><td colspan="3">celostátní síly
armáda →</td></tr>
</table>

Obr. 1. Struktura ochrany obyvatelstva [4]

2.1 Ochrana obyvatelstva v České republice

2.1.1 Legislativa ochrany obyvatelstva

V návaznosti na rozsáhlé ničivé povodně v roce 1997, které postihly až třetinu území, vyvstala společenská potřeba zvláštní právní úpravy. Ta by vytvořila podmínky pro řešení situací vyvolaných mimořádnými událostmi. Právě zmiňované povodně poukázaly na tehdejší absenci právní úpravy, která upravovala povinnosti FO a PO, ale i činnost státu a jeho orgánů při provádění záchranných a likvidačních prací. Oblast krizového řízení do té doby nebyla v českém právním řádu vůbec řešena a oblast integrovaného záchranného systému byla nedostačující. [2]

V roce 1999 vláda předložila parlamentu návrh zákona o krizovém řízení, integrovaném záchranném systému a také o hospodářských opatřeních pro krizové stavy. Do doby, než tyto zákony nabyly účinnosti (1. 1. 2001) byla krizová legislativa nevyhovující, protože se jednalo o předpisy vydané v rozmezí 24 let. Tyto předpisy netvořily účelovou, komplexně a harmonicky uspořádanou soustavu. Legislativa byla příliš obecná a nebyla stanovena odpovědnost, oprávnění ani povinnosti konkrétních subjektů v potřebné kvalitě. Především zde chyběla možnost centrálního řízení a koordinace při řešení krizových situací prováděná státními orgány, a to i přesto, že ústavním pořádkem byla stanovena základní povinnost státu zajistit mimo jiné i ochranu životů, zdraví a majetku. Tyto všechny důvody vedly k přijetí uvedených zákonů, které představují páteř krizové legislativy. [2]

Základní národní zákony obsahující prvky bezpečnosti a ochrany občanů republiky: [21]

- zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, v platném znění,
- zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, v platném znění.

Přehled nejdůležitější platné krizové legislativy: [2]

- zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky, v platném znění,
- zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, v platném znění,
- zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, v platném znění,
- zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy, v platném znění.

Zákon č. 238/2000 Sb., o Hasičském záchranném sboru ČR, v platném znění

Zákon o Hasičském záchranném sboru ČR, v platném znění, nabyl účinnosti 1. ledna 2001. Tento zákon definuje HZS ČR z hlediska jeho organizace, úkolů a postupů řízení. Dále jsou zde obsažena práva a povinnosti příslušníků HZS ČR. [12]

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, v platném znění

Dne 1. ledna 2001 nabyl účinnosti zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, v platném znění. Zákon obsahuje vymezení pojmů integrovaného záchranného systému, stanovuje jeho složky a jejich působnosti. Dále stanovuje působnosti a pravomoci stát-

ních orgánů, územních samosprávných celků, práva a povinnosti FO a PO při přípravě na mimořádné události a při záchranných a likvidačních pracích a při ochraně obyvatelstva před vyhlášením stavu nebezpečí a po dobu trvání stavu nebezpečí, nouzového stavu, stavu ohrožení státu a válečného stavu. Jedná se o tzv. „krizové stavy“, které jsou definovány v ústavním zákonu č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti ČR. [5]

Zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení, v platném znění

„Krizový zákon” nabyl účinnosti dne 1. ledna 2001. Obsahem zákona je stanovení působnosti a pravomoci státních orgánů a orgánů územních samosprávných celků a práva a povinnosti FO a PO při přípravě na krizové situace nesouvisející se zajišťováním obrany ČR před vnějším napadením a při jejich řešení. V novele zákona č. 430/2010 Sb., jsou zapracovány příslušné předpisy EU a také ochrana evropské kritické infrastruktury. [5]

Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy, v platném znění

Zákon č. 241/2000 Sb., o hospodářských opatřeních pro krizové stavy, v platném znění, nabyl účinnosti dne 1. ledna 2001. Zákon upravuje přípravu hospodářských opatření pro stav nebezpečí. Dále také stanovuje pravomoc vlády, správních úřadů, fyzických a právnických osob při přípravě a přijetí hospodářských opatření pro krizové stavy (dále jen HOPKS). Vymezuje pojmy, působnost orgánů v systému HOPKS, kontroluje přípravu a účinnost hospodářských opatření pro krizové stavy a v nepolední řadě je zde vymezeno uložení sankcí za nesplnění regulačních opatření. [14]

2.1.2 Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020

Dne 25. února 2008 vláda České republiky schválila na svém zasedání Koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020, což je velmi zásadní a důležitý dokument. Zohledňuje přípravu a realizaci opatření k ochraně obyvatelstva s existujícími i předpokládanými bezpečnostními hrozbami. Dále tato koncepce řeší problematiku bezpečné společnosti (úkoly veřejné správy, podnikové sféry a občanů), oblast připravenosti pracovníků veřejné správy, PO a FO včetně školní mládeže, základní organizační a technická opatření ochrany obyvatelstva (varování; evakuace; ukrytí; nouzové přežití; ochrana osob před kontaminací; humanitární pomoc; spolupráce s neziskovými organizacemi; monitorování radiační, chemické a biologické situace; informování obyvatelstva) a otázky plánování a řešení opatře-

ní k ochraně obyvatelstva pro mimořádné události, nevojenské a vojenské krizové situace, včetně připravenosti sil a prostředků a materiálního a finančního zabezpečení. [22]

V rámci koncepce je ochrana obyvatelstva definována jako soubor činností a postupů věcně příslušných orgánů, dalších subjektů i jednotlivých občanů, směřujících k minimalizaci negativních dopadů možných mimořádných událostí a krizových situací nevojenského charakteru (např. živelní pohromy, havárie nebo teroristické útoky) na zdraví a životy lidí a jejich životní podmínky. Ústředním správním úřadem v oblasti ochrany obyvatelstva je Ministerstvo vnitra a garantem za přípravu a plnění základních opatření v ochraně obyvatelstva je Hasičský záchranný sbor ČR. [22]

Součástí této koncepce je Harmonogram realizace opatření ochrany obyvatelstva do roku 2013 a také několik opatření s výhledem do roku 2020. Patří sem vybavování a příprava složek IZS pro zvládání mimořádných událostí. Dále dokončení obměny elektrických rotačních sirén za moderní koncové prvky varování v zónách vnějšího havarijního plánování a na územích ohrožených povodněmi. Další bod je vybudovat selektivní obousměrný systému ovládání a monitorování stavu koncových prvků varování, který současně zajistí přenos informací z detektorů měření výšky hladiny vodních toků ve vybraných lokalitách a úniku nebezpečných látek u vybraných subjektů, které tyto látky skladují nebo vyrábějí. V neposlední řadě navrhnout opatření ke zvýšení bezpečnosti osob, majetku a životního prostředí při přepravách vysoce rizikových nebezpečných věcí. [1]

2.2 Ochrana obyvatelstva v Evropské unii

Ochrana obyvatelstva je vymezena především legislativními předpisy jednotlivých členských států Evropské unie. V současné době se však i na evropské úrovni ukazuje co největší potřeba standardizace, protože jak přírodní a technologické katastrofy (a s nimi související narušování životního prostředí), tak i ozbrojené konflikty nebývají omezeny na územní jednoho státu, ale působí daleko za hranice. Z tohoto důvodu existuje v oblasti ochrany obyvatelstva při závažných přírodních a antropogenních katastrofách řada aktivit na úrovni Evropské unie. Počátek evropské spolupráce v této oblasti se datuje rokem 1985, předložením tzv. Zelené knihy Evropské komise a názvem Péče o naše životní prostředí – akce pro evropské životní prostředí. Návrhy, které jsou zde obsaženy, byly v letech 1987-1994 konkretizovány a týkají se opatření v těchto oblastech ochrany obyvatelstva: [4]

- nástroje spolupráce,
- elektronické prostředky komunikace a výměny informací,
- výměna expertů, vzdělávání, simulační cvičení,
- terminologie,
- jednotné evropské nouzové telefonní číslo,
- informace a komunikace s veřejností,
- prevence a připravenost,
- zvláštní rizika.

Strukturálně je oblast ochrany obyvatelstva zahrnuta do generálního ředitelství zabývajícího se Životním prostředím (DG Environmental), oddělení civilní ochrany a ekologických havárií. Hlavním cílem politiky EU v této oblasti je podpora a pomoc při odpovídajících aktivitách členských států. Mezi základní úkoly této činnosti patří pomoc při vzdělávání příslušného předurčeného personálu a vypracování trvale platných podkladů pro neodkladnou a účinnou spolupráci členských států v případě katastrof. [4]

Společná bezpečnostní a obranná politika (SBOP; do vstupu Lisabonské smlouvy v platnost označovaná jako evropská bezpečnostní a obranná politika – EBOP) byla založena v roce 1999 jako spolupráce v oblasti vojenství a zvládání krizí v rámci širší Společné zahraniční bezpečnostní politiky (SZBP) neboli tzv. druhého pilíře Evropské unie. [16]

Příčinou založení SBOP byla neschopnost evropských států vypořádat se s problémy ve svém bezprostředním okolí v průběhu 90. let. Příkladem je válka v Bosně po rozpadu Jugoslávie nebo etnické násilí v Kosovu. I přes zahraničně-politickou spolupráci Evropské unie chyběly nástroje pro jiné než diplomatické zapojení v krizových situacích. [16]

Základním bodem celé SBOP je politický a bezpečnostní výbor (dále jen COPS). Hlavním fórem pro rozhodování je Rada pro vnější vztahy. Jejími členy jsou ministři zahraničí členských států, kteří se setkávají jen jednou do měsíce, což pro operativní rozhodování při řízení probíhajících misí nestačí. Proto tedy právě COPS přijímá každodenní rozhodnutí. Jeho členy jsou zástupci členských států na úrovni velvyslanců. Ti sídlí nastálo v Bruselu a mohou se tedy často scházet. Obvykle se schůze konají dvakrát týdně, v případě potřeby i častěji. [16]

Velvyslanci v COPS jsou diplomaté, kteří většinou nemají odborné znalosti v oblasti krizového řízení. Proto jsou zřízeny dva specializované výbory. Vojenský výbor, kde se scházejí zástupci náčelníků generálních štábů a radí COPS v otázkách vojenství a využití vojenských sil v operacích. A potom výbor pro civilní aspekty řízení krizí, který asistuje při civilních operacích. [16]

Evropská unie se při implementaci SBOP spoléhá na prostředky členských států. Neexistuje totiž evropská armáda ani evropský policejní sbor. Když se plánují vojenské operace, tak EU využívá buď národní operační centra svých členů, nebo plánovací centrum Severoatlantické aliance (dále jen NATO). Jediná stálá integrovaná vojenská struktura, která existuje v rámci generálního sekretariátu Rady, je vojenský štáb EU. Ten slouží k dlouhodobějšímu strategickému plánování a ke včasnému varování. U civilních operací je to stálé operační centrum – útvar pro schopnosti civilního plánování a provádění (CPCC). Nově potom v roce 2009 vzniklo ředitelství pro zvládání krizí a plánování, které zajišťuje schopnost EU využívat své nejsilnější stránky, a to integrovat vojenský a civilní přístup ke krizovému managementu. [16]

Evropská unie také v roce 2003 schválila svou první bezpečnostní strategii, která vymezuje evropské představy o vlastní roli ve světové bezpečnosti a o hrozbách, kterým musí EU a její členské státy čelit. Tato bezpečnostní strategie již byla jednou aktualizovaná, a to v roce 2008. [16]

2.3 Ochrana obyvatelstva v NATO

Od vzniku NATO se mezi některými zeměmi začal projevovat zájem o spolupráci a vzájemnou pomoc v nevojenské (civilní) oblasti. V Severoatlantické alianci tedy byly postupně vytvářeny různé výbory pro jednotlivé zájmové sféry nevojenské oblasti (např. výbor pro námořní loďstvo, výbor pro plánování v oblasti ropy atd.). [3]

Změna vojenské strategie NATO později vyvolala vznik dalších výborů. Jejich úkolem bylo zajišťovat spolupráci členských zemí Severoatlantické aliance při přesunech jejich vojsk, v systému spojení, ve zdravotnické a potravinové pomoci a v ochraně civilního obyvatelstva. Všechny tyto aktivity byly zařazeny do systému civilního nouzového plánování a vytvářely určitou oblast plánování ochrany společností zemí NATO před účinky krizových situací. Krizí byl myšlen především válečný stav. [3]

Začátkem 90. let došlo k zásadním změnám ve strategické koncepci NATO. Stalo se tak v důsledku změn bezpečnostně-politické situace v Evropě a ve světě. Pravděpodobnost vzniku válečného konfliktu v globálním slova smyslu se snížila. Ukázalo se však, že bezpečnostní zájmy NATO mohou být ohroženy i jinými riziky. Mezi tyto rizika patřilo zejména šíření zbraní hromadného ničení, narušení dodávek strategických surovin, teroristické akce, sabotáže velkého rozsahu atd. Řešení těchto úkolů tedy vyžadovalo větší pružnost a mobilitu aliančních sil a zajištění všech zdrojů k jejich činnosti. Systém civilního nouzového plánování také dostal novou podobu. Začaly se řešit i otázky plánování opatření pro případy „nevojenských" ohrožení a s tím spojený rozvoj ochrany obyvatelstva. [3]

V organizaci NATO je pojmu ochrana obyvatelstva nadřazen pojem civilní nouzové plánování. Mezi jeden z úkolů civilního nouzového plánování v souladu s ministerskou směrnicí NATO patří podpora veřejných úřadů při ochraně obyvatelstva proti následkům zbraní hromadného ničení. V rámci NATO k tomu existují určité zavedené struktury zabývající se problematikou ochrany obyvatelstva a mající s ní zkušenosti. [3]

Spolupráce v oblasti ochrany obyvatelstva mezi Severoatlantickou aliancí a Evropskou unií až do teroristického útoku na USA dne 11. září 2001 prakticky neexistovala. Výrazně se nezlepšila ani po tom datu a z toho důvodu byly v červnu 2002 předloženy k diskuzi navržené postupy ke zlepšení jejich spolupráce. Jedná se pravidelné pracovní kontakty mezi zaměstnanci obou organizací s četností podle aktuálního stavu ohrožení obyvatelstva, pravidelné schůze Výboru pro civilní nouzové plánování NATO a Výboru krizového řízení pro civilní ochranu EU, dále vzájemná účast na seminářích, nácvicích, cvičeních a výměna informací. [3]

3 VZDĚLÁVÁNÍ V OCHRANĚ OBYVATELSTVA

V současné době, kdy nás ohrožují nepříznivé události jak přírodního, tak antropogenního charakteru, si uvědomujeme skutečnost, že základním nástrojem k úspěšnému zvládání mimořádných událostí či krizových situací jsou kvalitně připravení odborníci zainteresovaní do oblasti krizového řízení a ochrany obyvatelstva. Je však nezbytné, aby i ostatní obyvatelé věděli, jak postupovat v případě mimořádné události, jak reagovat na vyhlašování signálů, co má obsahovat evakuační zavazadlo, jak poskytnout první pomoc apod. Proto je nutné zajistit odpovídající úroveň znalostí a dovedností celé populace. [20]

3.1 Edukace v ochraně obyvatelstva před rokem 1989 v ČR

Je historicky doloženo, že o „českou kotlinu“ měli velmoci vždy eminentní zájem. Evropa byla často blízko konfliktu, pokud tedy na jejím území už nějaký konflikt nebyl. Po první světové válce nastal v celé společnosti odklon od všeho, co připomínalo válku. I přesto se však na školách stále více objevovala snaha obnovit předvojenskou výchovu. Jednou z prvních zmínek o úpravě tělesné výchovy na přípravu pro brannou povinnost obsahoval Branný zákon z roku 1920. Požadavky na vojenskou výchovu a přípravu žáků ještě vzrostly v roce 1933. Zájem o brannou výchovu projevily tělovýchovné organizace (Sokol), sportovní svazy, Československý červený kříž a jiné. Jejím smyslem bylo bránit vlast, podstatně byly zvýšeny nároky na individuální fyzickou přípravu i technickou připravenost. V roce 1935 byl vydán Výnos Ministerstva školství o výchově žáků národních škol k brannosti, který kladl důraz zejména na mravní a občanskou výchovu, na vědomosti a dovednosti důležité z hlediska vlastní bezpečnosti a na tělesnou výchovu, zejména cvičení v přírodě. [19]

České země patřily mezi poslední státy, které do škol brannou výchovu zavedly. Byla definována jako občanská výchova sloužící k obraně státu. Její základ tvořily tělesná výchova, mravní hodnoty a nacionalismus. [18]

Za dob samostatného československého státu přijalo Národní shromáždění celkem čtyři zákony o branné výchově: [5]

- zákon č. 184/1937 Sb. z. a n., o branné výchově,
- zákon č. 92/1951 Sb., o branné výchově,

- zákon č. 87/1952 Sb., o reorganizaci branné výchovy,
- zákon č. 73/1973 Sb., o branné výchově.

Po přijetí zákona z roku 1937 se branná výchova stala povinnou pro žáky veřejných škol všech druhů stupňů a vyučovala se na národních školách od počátku povinné školní docházky až do jejího skončení. Kladl se důraz na tělesnou, ale i mravní a duševní zdatnost. Po roce 1938 ministerstvo školství odvolalo všechny směrnice týkající se branné výchovy. Do škol se vrátila po válce v roce 1945. [19]

V roce 1951 byl vydán nový zákon o branné výchově. Tělesná výchova byla rozšířena o jednu hodinu týdně a obsahovala střeleckou přípravu, přípravu pro zdravotnickou službu a bojovou přípravu. V letech 1952/1953 začala být branná výchova chápána jako úkol nejen tělesné výchovy, ale všech učebních předmětů. Praktická cvičení většího rozsahu se uskutečňovala dvakrát ročně. Ovšem v roce 1953 přestala být branná výchova povinná a stala se tak zájmovou činností. Zájem žáků o tuto zájmovou činnost později upadal, protože zde převládal výukový charakter. Ministerstvo školství vydalo v roce 1957 pokyny o provádění branné výchovy na školách s důrazem na pobyt v přírodě a poskytnutí pomoci sobě i ostatním. O dva roky později byl v 8. a 9. třídách základních škol zaveden kurz všenárodní přípravy k civilní obraně povinný pro všechny žáky v počtu 18 hodin formou přednášek. Jako povinný samostatný vyučovací předmět byla branná výchova zavedena ve školním roce 1971/1972 a vyučovala se v 6. až 9. ročníku střídavě v jednom pololetí po jedné vyučovací hodině týdně. Od roku 1976/1977 se branná výchova vyučovala pouze v 7. a 8. ročníku opět hodinu týdně avšak už celoročně. V osmdesátých letech byl předmět branná výchova na ZŠ zrušen a učivo bylo převedeno do ostatních vyučovacích předmětů. V roce 1989 se branná výchova jako samostatný povinný předmět vyučuje na středních školách, na základních se stále uskutečňuje jako víceoborový vyučovací předmět. [19]

3.1.1 Obsah branné výchovy

K učení pedagogové využívali jednotlivé vyučovací předměty, branná cvičení školy, branné kurzy a zájmovou brannou činnost. Mezi další formy branné výchovy patřily zeměpisné vycházky a vycházky v přírodě v rámci tělesné výchovy. V neposlední řadě také plavecké a lyžařské výcviky. Školní předměty se dělily: [19]

- všeobecně branné,

- zprostředkované,
- přímé.

Všeobecně branné předměty byly vyučovací předměty, které neměly zjevný vztah k brannosti, ale byly jejím základem (např. matematika). Do druhé skupiny patřily předměty, které neměly prvotně branný smysl, ale přispívaly k branné výchově (např. dějepis, přírodopis, fyzika, chemie). A do přímých předmětů patřila probíraná látka, jejíž obsah byl přímým obsahem brannosti (např. v dějepise válečné dějiny, v přírodopise individuální a kolektivní ochrana, dezinfekce atd.). Zvláštní místo zaujímala tělesná výchova. [19]

Neopomenutelnou formou školní branné výchovy byla branná cvičení. Měla za cíl zdokonalovat a prověřovat školu jako celek pro mimořádné situace. Uskutečňovala se dvakrát ročně (v zimě a v létě). Obsahem byla činnost k sebeobraně a k pomoci jiným osobám, tělesná cvičení, prvky dopravní výchovy atd. V roce 1985 byly také zavedeny branné kurzy, které předcházely branným cvičením a poskytovaly žákům soustavu branných vědomostí a dovedností nezbytných k tomu, aby byli schopni chránit sebe a poskytovat adekvátní pomoc spolužákům a ostatním lidem. [19]

3.2 Současný stav vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva v ČR

Vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva je obsaženo v zákoně č. 239/2000 Sb., o IZS, v platném znění. [9]

Pro pracovníky veřejné správy je dále řešeno zákonem 218/2002 Sb., o službě státních zaměstnanců ve správních úřadech a o odměňování těchto zaměstnanců a ostatních zaměstnanců ve správních úřadech, v platném znění (služební zákon) a zákonem č. 321/2002 Sb., o úřednících územních samosprávných celků, v platném znění. [9]

Problematika vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva je obsažena v dosud poslední schválené Koncepci ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020. Její součástí je „Harmonogram realizace opatření ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020", který obsahuje v bodě 8 úkol vytvořit Program výchovy a vzdělávání obyvatelstva k jeho bezpečnosti a ochraně při mimořádných událostech a krizových situacích. A v 9. bodě dále ukládá úkol navrhnout začlenění tématiky „Ochrana člověka za mimořádných událostí" do studijních programů pedagogických fakult. [7]

3.2.1 Koncepce vzdělávání v oblasti krizového řízení a ochrany obyvatelstva

Bezpečnostní rada státu usnesením č. 14 ze dne 16. listopadu 2004 schválila Koncepci vzdělávání v oblasti krizového řízení a ochrany obyvatelstva. Jejím cílem je: [8]

- systémové řešení přípravy osob v předmětné oblasti,
- stanovení cílových skupin,
- stanovení způsobů a zásad pro zpracování rámcových vzdělávacích programů pro jednotlivé skupiny,
- vytvořit podmínky k získávání a prohlubování kvalifikace a její zvyšování v oblasti potřebné pro činnost profesionálních pracovníků a osob dotčených oblastí krizového řízení,
- realizovat koordinaci a výkon státní správy v oblasti činností spojených se vzděláváním v krizovém řízení v odpovědnosti MV ve spolupráci s dalšími zainteresovanými ústředními správními úřady.

Systém přípravy osob se dělí na dvě úrovně: [9]

- získání kvalifikace cestou vyššího odborného vzdělávání nebo vysokoškolského vzdělávání,
- další profesní vzdělávání.

Vyšší odborné a vysokoškolské vzdělávání se uskutečňuje v rámci akreditovaných vzdělávacích a studijních programů vytvářených VOŠ a VŠ a akreditovanými MŠMT. [9]

Další profesní vzdělávání je realizováno formou vzdělávacích programů pro příslušné cílové skupiny: [9]

- vedoucí úřadů (managementu),
- vedoucí úředníci (členové vrcholového managementu) s obecnou nebo přímou odpovědností za ochranu obyvatelstva,
- úředníci (zaměstnanci), specialisti na oblast ochrany obyvatelstva,
- osoby, jejichž služební vztahy se řídí zvláštními předpisy pro ozbrojené síly a bezpečnostní sbory,

- specialisti u právnických a podnikajících fyzických osob, zejména u subjektů zpracovávajících plán krizové připravenosti,
- volení funkcionáři.

3.2.2 Preventivně výchovná činnost

Ministerstvo vnitra-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR (dále jen MV-GŘ HZS ČR) stanovuje obsah a formy preventivně výchovné činnosti pro ochranu obyvatelstva s cílem umožnit občanům a hromadným sdělovacím prostředkům přístup k informacím pojednávajících o možných rizicích vzniku mimořádných událostí, které vedou k ohrožení životů a zdraví obyvatel a ke škodám na majetku a životním prostředí. Obsahem jsou zejména tato témata: [9]

- zdroje a místa nebezpečí vzniku mimořádných událostí v okolí bydliště a pracoviště,
- opatření připravená k záchraně a ochraně zdraví, života, majetku,
- varovný signál a postup po jeho vyhlášení,
- čísla tísňového volání,
- poskytování první pomoci,
- používání hasicích přístrojů,
- evakuace, evakuační zavazadlo,
- improvizované ukrytí,
- improvizovaná ochrana dýchacích cest, očí, těla,
- provádění částečné dekontaminace,
- chování při mimořádných událostech jako např. povodeň, únik nebezpečných látek, hrozba teroristického útoku apod.

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému, v platném znění, ukládá fyzickým osobám pobývajícím na území ČR právo na informace a opatření k zabezpečení ochrany obyvatelstva a na poskytnutí instruktáže a školení ke své činnosti při mimořádných událostech. [9]

Realizace těchto práv je uložena jednotlivým subjektům: [9]

- **MV – GŘ HZS ČR** - tato instituce připravuje didaktické pomůcky pro ZŠ a SŠ nebo spolupracuje při jejich tvorbě s MŠMT. Dále připravuje učitele pro výuku témat v oblasti ochrany obyvatelstva a spolupracuje s Národním institutem pro další vzdělávání učitelů. V neposlední řadě také zveřejňuje metodické příručky, návody a aktuální informace z ochrany obyvatelstva na internetu a vydává propagační materiály (brožury, kalendáře, letáky atd.).
- **Hasičský záchranný sbor kraje -** spolupracuje s odborem školství krajského úřadu. Uskutečňuje besedy na školách, exkurze škol na stanice HZS krajů, umožňuje ukázky z činnosti jednotek požární ochrany i ukázky činnosti složek IZS. Zveřejňuje aktuální informace z ochrany obyvatelstva v kraji, pořádá dny otevřených dveří a instruktážní zaměstnání pro starosty obcí. Dále také zabezpečuje konání přednášek a besed o charakteru možného ohrožení obyvatelstva a k připravovaným opatřením ochrany života, zdraví a majetku občanů. Vydává plakáty, letáky a uskutečňuje poradenskou a konzultační činnost.
- **Obec, obecní úřad** - preventivně-výchovnou činnost tato instituce vykonává prostřednictvím porad a seminářů s právnickými osobami a podnikajícími fyzickými osobami na teritoriu obce s cílem seznámit se s možným ohrožením obyvatel obce a s připravovanými záchrannými a likvidačními pracemi. Dále využívá informačních a poradenských středisek obcí k informování obyvatel o možnostech vzniku mimořádných událostí, o připravovaných záchranných a likvidačních pracích a také chování obyvatel při jejich vzniku. Obec (obecní úřad) dále využívá místní rozhlasové vysílání a vysílání místní kabelové televize a vysílá pořady s tématikou ochrany obyvatelstva.
- **Právnické a podnikající fyzické osoby, které jsou zahrnuty v havarijních plánech kraje nebo ve vnějších havarijních plánech -** uskutečňují přednášky, besedy, instruktáže, rozhlasové vysílání apod. určené pro zaměstnance. Vyvěšuje informační materiály v jídelnách, sálech, vestibulech, klubovnách apod.
- **Občanská sdružení, veřejně prospěšné organizace a jiné orgány působící na úseku ochrany obyvatelstva -** spolupracují s MV-GŘ HZS ČR a HZS krajů při zajišťování preventivně výchovné činnosti. Zejména tedy při výběru a přípravy lektorů, meto-

dických pomůcek, informačních materiálů a při vlastní přípravě obyvatelstva, včetně žáků ve školách.

Výuka ochrany člověka za mimořádných událostí

3.2.2.1 Vzdělávání žáků ZŠ a SŠ

Výuka školní branné výchovy byla zrušena zákonem 217/1991 Sb., o zrušení zákona o branné výchově. Po zrušení tohoto předmětu se na školách již nevěnovala větších pozornost problematice ochrany člověka za mimořádných událostí. Po roce 1989 došlo ke změně pohledu na problematiku ochrany obyvatelstva. Do toho roku vše řešil stát, ale vzhledem ke společenským změnám ležel v následujících letech velký díl odpovědnosti za ochranu na každém občanovi. O to více pak tedy stoupla potřeba připravit obyvatele na zvládání mimořádných událostí a jako nejefektivnější způsob se jevila příprava na školách. [24]

Vzhledem k těmto skutečnostem připravil v roce 1995 tehdejší Hlavní úřad civilní ochrany České republiky ve spolupráci s Výzkumným ústavem pedagogickým v Praze experiment s cílem ověřit, zda za současných učebních osnov lze některá témata týkající se ochrany člověka za mimořádných situací vyučovat ve vybraných předmětech, aniž by se vytvářel samostatný předmět. Experiment probíhal na vybraných základních a středních školách v letech 1996-1997. Na základě experimentu vydalo MŠMT pokyn k začlenění ochrany obyvatelstva za mimořádných situací do vzdělávacích programů. [24]

Po povodních v srpnu roku 2002 byly platné učební texty aktualizovány a doplněny. Dle aktualizovaného pokynu se do učebních dokumentů pro základní, střední, vyšší odborné a speciální školy zařadila tématika „Ochrany člověka za mimořádných událostí" v rozsahu nejméně 6 vyučovacích hodin ročně v každém ročníku. [24]

Cílem je, aby si děti osvojily tématiku zaměřenou: [11]

- na rozpoznání varovného signálu "VŠEOBECNÁ VÝSTRAHA" a činnost po jeho vyhlášení,
- na používání telefonních linek tísňového volání a dalších komunikačních prostředků,
- na přípravu evakuačního zavazadla, zásady pro opuštění bytu a ohroženého prostoru,

- na činnosti IZS,
- na poskytování první pomoci při zraněních v případě mimořádných událostí.

Obsah je směřován na ochranu osob před následky živelních pohrom včetně nezbytných dovedností (zásady chování při povodni, zemětřesení, velkých sesuvech půdy, požáru, sopečných výbuších, atmosférických poruchách, lavinovém nebezpečí). Dále na ochranu osob před následky úniku nebezpečných látek do životního prostředí včetně nezbytných dovedností (improvizovaná ochrana při úniku radioaktivních, chemických a biologických látek) a před následky použití nebo anonymní hrozbě použití výbušniny či nebezpečné látky (činnost při nálezu nebo obdržení podezřelého předmětu). [24]

V příloze č. 1 je přiložen seznam pomůcek k výuce ochrany člověka za mimořádných událostí na ZŠ a SŠ vydaných MV-GŘ HZS ČR.

3.2.2.2 Vzdělávání učitelů

Pro přípravu pedagogů ZŠ a SŠ vydalo MV-GŘ HZS ČR příručku pod názvem „Ochrana člověka za mimořádných událostí“. Poskytuje učitelům podrobnější informace o probíraných tématech a objasnění širších souvislostí týkající se vzdělávání v této oblasti. V publikaci jsou vyučujícím k dispozici doporučené metodické postupy a zpracované testy pro ověření znalosti žáků. Každá ZŠ a SŠ obdržela jeden výtisk. [9]

V roce 2003 vydalo MV-GŘ HZS další příručku pod názvem „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“, která obsahuje teoretickou a metodickou část zaměřenou na problematiku požární ochrany. Každá škola opět obdržela jeden výtisk. [9]

Stále však existují školy, které dané problematice věnují nedostatečný nebo dokonce žádný prostor. Vzdělávání učitelů v této oblasti bylo nesystémové, protože se s problematikou mohli seznámit pouze na školeních, které po ně připravoval HZS ČR ve svých kurzech nebo ve spolupráci s dalšími organizacemi (např. Národní institut pro další vzdělávání). Vláda ČR proto na zasedání dne 5. října 2011 schválila materiál „Začlenění tématik ochrana člověka za mimořádných událostí, péče o zdraví a dopravní výchova do studijních programů pedagogických fakult“. Učitelé získají základní znalosti a dovednosti potřebné ke zvládání případných běžných rizikových situací, ale i mimořádných událostí a zároveň budou mít dostatek znalostí potřebných přímo k výuce těchto tématik. [10]

3.3 Vzdělávání v ochraně obyvatelstva v Evropě

Proces vzdělávání včetně praktických nácviků a společných cvičení jednotlivých záchranných složek ochrany obyvatelstva se odvíjí především od modelu výkonu služby a také od charakteru každého záchranného subjektu. [4]

Velké nároky na vzdělávací zařízení jsou kladeny v modelu založeném na povinné službě (tzv. miliční systém), který je v maximálním rozsahu uplatněn pouze ve Švýcarsku a v omezené míře ve Francii a Švédsku. K proškolení např. 110 tis. požárníků v rámci kantonální povinné služby a 120 tis. příslušníků organizací civilní ochrany v rámci národní povinné služby ve Švýcarsku je potřeba velkého počtu školících zařízení (zhruba jedno v každém kantonu), lektorů, pomocného personálu a také rozpočtových finančních prostředků. [4]

Vzhledem k omezeným počtům profesionálních záchranářských složek klade profesionální model nárok především na úroveň školících zařízení, odbornou kvalitu učitelů, materiálně-technickou vybavenost a na výcvikové prostory. [4]

Dobrovolní členové záchranných subjektů jsou připravováni na výkon své funkce na nejnižší správní a samosprávní úrovni (mimo velitele) v rámci své zájmové organizace. [4]

Ve Švýcarsku a v Německu je základní vzdělávání požárníků realizováno v obcích, ve Francii v departementech. Speciální vzdělávání a vzdělávání velitelských kádrů se provádí ve Švýcarsku na úrovni kantonů, v Německu a Rakousku na úrovni spolkového státu a ve Francii v ústředním školicím zařízení. V zemích, kde jsou požárníci segmentem tzv. záchranné služby (např. Finsko, Švédsko), je jejich vzdělávání prováděno v ústředních vzdělávacích zařízeních na státní úrovni. V zemích bývalého východního bloku se příprava a výcvik požárníků, kteří jsou zde organizováni na úrovni státu, provádí obvykle v několika státních zařízeních diferencovaně podle funkčního zařazení ve státním protipožárním systému. [4]

Příslušníci zdravotnické záchranné služby a policie jsou vzděláváni pro úkoly v ochraně obyvatelstva převážně ve vlastních rezortních zařízeních v rámci profesní přípravy. [4]

Pomocné služby a další organizace různé právní povahy, které poskytují pomoc prvoplánovým jednotkám, se připravují většinou ve vlastních zařízeních. Jejich velitelské kádry jsou taktéž účastníky přípravy v ústředních vzdělávacích zařízeních na státní úrovni. [4]

Druhoplánové jednotky určené k nasazení při katastrofách, nouzových a krizových situacích (UIISC ve Francii, THW v Německu, Národní záchranný sbor v Dánsku) se účastní přípra-

vy v ústředních vzdělávacích zařízeních na úrovni státu. Výjimkou je německé THW s cca 70 tis. příslušníky, kteří se školí na úrovni obce a vzdělávání řídících pracovníků probíhá na úrovni spolkového státu. [4]

V Rusku, Bělorusku a Ukrajině, kde druhoplánové složky s celostátní působností představují vojenské jednotky v rámci speciálního rezortu, se jejich výcvik organizuje kasárenským způsobem, jako je tomu u armádních jednotek. [4]

V zemích, kde neexistují druhoplánové prostředky nasazení, jednotky armády určené k subsidiární pomoci žádnou zvláštní přípravu pro nasazení v rámci ochrany obyvatelstva neprovádějí. [4]

V současné době má většina zemí tendenci uskutečňovat vzdělávací procesy společně s cílem optimalizace při vlastním nasazení. Nyní se prosazuje trend provádět základní a další vzdělávání příslušníků záchranných složek centrálně v jednom nebo několika málo vzdělávacích zařízeních. [4]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 CÍL PRÁCE A HYPOTÉZY

4.1 Cíl práce

Cílem této práce je ověřit a zhodnotit úroveň znalostí vybraných skupin populace v oblasti ochrany obyvatelstva a navrhnout možná opatření pro lepší informovanost a připravenost obyvatel na nepříznivé události.

Vedlejší výzkumné cíle:

a) Zjistit úroveň znalostí učitelů základních a středních škol v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí.

b) Zjistit názor učitelů na výuku ochrany člověka za mimořádných událostí.

c) Zjistit úroveň znalostí žáků základních a středních škol v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí.

d) Zjistit jestli mají žáci základních a středních škol zájem o výuku ochrany člověka za mimořádných událostí.

e) Zjistit úroveň znalostí obyvatelstva v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí.

4.2 Hypotézy

a) Domnívám se, že učitelé disponují základními znalostmi v oblasti ochrany obyvatelstva.

b) Domnívám se, že pedagogové považují výuku ochrany člověka za mimořádných událostí za důležitou.

c) Domnívám se, že žáci nemají dostatečné znalosti v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí.

d) Domnívám se, že většina žáků má zájem o výuku ochrany člověka za mimořádných událostí.

e) Domnívám se, že obyvatelé nemají dostatečné znalosti a informace v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí.

5 METODIKA VÝZKUMU

Pro zjištění cílů a ověření hypotéz, které jsem si stanovila, byla použita metoda dotazníkového šetření. Vytvořila jsem tři anonymní dotazníky.

První dotazník (viz příloha č. 2) jsem sestavila pro pedagogy základních a středních škol. Obsahuje 12 otázek uzavřených, jednu polootevřenou a dvě otevřené. Z tohoto dotazníku jsem získala informace o tom, jaká je úroveň znalostí učitelů v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí, jejich názor na výuku dané tématiky a v neposlední řadě zda a v jakém rozsahu je výuka v této oblasti na školách poskytovaná. Průzkum jsem uskutečnila v okrese Hodonín a v Uherském Hradišti. Rozdáno bylo 30 dotazníků, z toho se mi jich 24 vrátilo vyplněných. Návratnost tedy činí 80 %.

Druhý dotazník byl určen pro žáky ZŠ a SŠ (viz příloha č. 3). Jeho obsahem je 15 otázek, z toho 13 uzavřených, jedna polootevřená a jedna otevřená. Díky tomuto šetření jsem zjistila úroveň znalostí žáků v oblasti OČMU a také jejich zájem o tuto problematiku. Výzkum jsem realizovala na 3 základních a 3 středních školách v okrese Hodonín a na Uherskohradišťsku. Celkem jsem rozdala 240 dotazníků. Vyplněných se jich vrátilo 206, což tvoří 86 % návratnosti.

Poslední dotazník (viz příloha č. 4) jsem rozdala náhodně vybraným obyvatelům. Tvoří jej celkem 15 otázek, z toho 14 uzavřených a jedna otevřená. Jeho cílem bylo zjistit, jaké mají občané znalosti v oblasti ochrany obyvatelstva. Zda vědí, jak se zachovat při hrozbě nebo vzniku mimořádné události. Výzkum byl uskutečněn v obci Vacenovice, která je součástí okresu Hodonín. Dotazníky jsem rozdala 35 lidem, z toho se mi jich vrátilo 32 vyplněných. V tomto případě je návratnost 91 %.

Pro zpracování dat, které jsem získala prostřednictvím dotazníků, byl použit počítačový program Microsoft Word 2003.

6 VÝSLEDKY VÝZKUMU

6.1 Dotazník pro učitele

Otázka č. 1) Jsem učitelem

Tab. 1 Učitel ZŠ a SŠ

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) základní školy	16	67
b) střední školy	8	33
Celkem	**24**	**100**

První otázka zjišťuje kolik pedagogů základních a středních škol se zúčastnilo dotazníkového výzkumu. Z oslovených učitelů bylo 24 (100 %) ochotno dotazník vyplnit. Z toho je 16 (67 %) učitelů základní školy a 8 (33 %) středoškolských pedagogů.

Otázka č. 2) Co si představíte pod pojmem mimořádná událost?

Tab. 2 Mimořádná událost

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka a přírodními vlivy	3	13
b) škodlivé působení sil a jevů vyvolaných pouze přírodními vlivy	2	8
c) škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a havárie	19	79
Celkem	**24**	**100**

Na otázku, zda učitelé vědí, co je to mimořádná událost odpovídali takto: 19 (79 %) označilo správnou odpověď, 5 (21 %) odpovědělo špatně.

Otázka č. 3) Kolik má Česká republika varovných signálů pro varování obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku mimořádné události?

Tab. 3 Varovný signál

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) 1	5	21
b) 3	11	46
c) 2	8	33
d) nevím	0	0
Celkem	**24**	**100**

Tato otázka měla zjistit, jestli učitelé vědí, že ČR má pouze 1 varovný signál pro varování obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku mimořádné události. Správně odpovědělo pouze 5 dotazovaných (21 %). Zbylých 19 pedagogů označilo špatnou odpověď.

Otázka č. 4) Víte, co máte dělat, když uslyšíte kolísavý tón sirény, který trvá 140 sekund?

Tab. 4 Kolísavý tón sirény

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) ihned se vrátím domů a telefonuju známým, abych se dozvěděl/a, co se stalo	2	8
b) ihned se vrátím domů, zavřu okna i dveře a nikoho nepustím dovnitř	0	0
c) neprodleně se ukryju, zavřu okna i dveře a zapnu rádio nebo televizi	19	79
d) nevím	3	13
Celkem	**24**	**100**

Většina pedagogů – 19 (79 %) na tuto otázku odpověděla správně a to výběrem možnosti c). 3 dotazovaní (13 %) uvedli, že odpověď neví a 2 (8 %) označili špatnou odpověď.

Otázka č. 5) Znáte evropské číslo na linku tísňového volání? Pokud ano, jaké?

Tab. 5 Tísňová linka 112

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) správně	16	67
b) špatně	8	33
Celkem	**24**	**100**

16 pedagogů (67 %) odpovědělo správně. 8 dotazovaných (33 %) buď toto číslo neznalo, nebo odpovědělo špatně.

Otázka č. 6) Označte věci, které by měli být obsaženy v evakuačním zavazadle:

Patří sem: základní trvanlivé potraviny, léky, přenosné rádio s rezervními bateriemi, osobní doklady, peníze, pojistné smlouvy, náhradní prádlo, nádoba s pitnou vodou, toaletní a hygienické potřeby, spací pytel nebo přikrývka, jídelní miska, příbor, nůž, kniha, hračky pro děti, šití.

Tab. 6 Obsah evakuačního zavazadla

Možnosti	**ANO**		**NE**	
	POČET	**%**	**POČET**	**%**
Základní trvanlivé potraviny	23	96	1	4
Léky	24	100	0	0
Žehlička	0	0	24	100
Přenosné rádio s rezervními bateriemi	11	46	13	54
Osobní doklady, peníze, pojistné smlouvy	17	71	7	29
Náhradní prádlo	7	29	17	71
Nádoba s pitnou vodou	24	100	0	0
Toustovač	0	0	24	100
Toaletní a hygienické potřeby	22	92	2	8
Spací pytel nebo přikrývka	17	71	7	29
Jídelní miska, příbor, nůž	14	58	10	42
Kniha, hračky pro děti, šití	2	8	22	92

Tato otázka zjišťuje, zda pedagogové mají přehled o tom, co si s sebou zabalit do evakuačního zavazadla. U možnosti *základní trvanlivé potraviny* správně odpovědělo 23 (96 %) tázaných. Špatně odpověděl pouze 1 pedagog (4 %). *Léky* jako jednu z potřeb evakuačního zavazadla všech 24 dotazovaných (100 %) označilo správně. *Žehličku* správně nikdo do evakuačního zavazadla nezařadil. Na otázku, zda *přenosné rádio s rezervními bateriemi* patří do evakuačního zavazadla, správně odpovědělo pouze 11 dotazovaných (46 %). 13 (54 %) odpovědělo špatně. Správně by si s sebou do evakuačního zavazadla vzalo *osobní doklady, peníze a pojistné smlouvy* 17 tázaných pedagogů (71 %). Zbylých 7 odpovědí (29 %) je špatných. *Náhradní prádlo* jako jednu ze složek evakuačního zavazadla správně označilo pouze 7 učitelů (29 %). 17 dotazovaných (71 %) tuto možnost neoznačilo, což znamená, že je jejich odpověď špatná. *Nádobu s pitnou vodou* všichni pedagogové správně zařadili do evakuačního zavazadla. *Toustovač* nikdo do evakuačního zavazadla nezařadil, což znamená, že všech 24 tázaných (100 %) odpovědělo správně. 22 pedagogů (92 %) správně označilo možnost *toaletní a hygienické potřeby* jako jednu z potřeb evakuačního zavazadla. Pouze 2 (8 %) odpověděli špatně. *Spací pytel a přikrývku* správně označilo 17 učitelů (71 %). Zbylých 7 pedagogů (29 %) tuto možnost neoznačilo, takže jejich odpověď je nesprávná. 14 dotazovaných pedagogů (58 %) by si s sebou do evakuačního zavazadla správně vzali *jídelní misku, příbor a nůž*. 10 učitelů (42 %) odpovědělo špatně. *Knihu, hračky pro děti a šití* správně zakroužkovali pouze 2 tázaní učitelé (8 %). Většina pedagogů, přesněji 22 (92 %), tuto možnost neoznačila a odpověděla tak špatně.

Otázka č. 7) Označte organizace, které patří mezi základní složky integrovaného záchranného systému:

Správné odpovědi jsou: Hasičský záchranný sbor ČR, Policie ČR, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí a zdravotnická záchranná služba.

Tab. 7 Základní složky IZS

Složky	ANO		NE	
	POČET	%	POČET	%
Hasičský záchranný sbor ČR	24	100	0	0
Policie ČR	23	96	1	4
Český červený kříž	1	4	23	96
Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí	2	8	22	92
Městská policie	2	8	22	92
Zdravotnická záchranná služba	23	96	1	4
Armáda ČR	11	46	13	54
Dobrovolní hasiči	1	4	23	96

Tato otázka se týkala složek IZS. Všech 24 dotazovaných (100 %) správně označilo *HZS ČR* jako jednu ze základních složek IZS. V případě *Policie ČR* špatně odpověděl pouze jeden pedagog (4 %). Naprostá většina, tedy 23 pedagogů (96 %) odpovědělo správně. *Český červený kříž* 1 respondent (4 %) nesprávně zařadil mezi složky IZS. Správně odpovědělo 23 učitelů (96 %). Variantu *jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí* správně označili pouze 2 dotazovaní (8 %). 22 (92 %) lidí odpovědělo špatně. Na otázku, zda *městská policie* patří mezi základní složky IZS, správně odpovědělo 22 dotazovaných (92 %). 2 pedagogové (8 %) odpověděli špatně. 23 tázaných učitelů (96 %) správně označilo *Zdravotnickou záchrannou službu* jako základní složku IZS. Pouze jeden učitel (4 %) neodpověděl správně. Na tuto variantu správně odpovědělo 13 pedagogů (54 %). *Armáda ČR* nepatří mezi základní složky IZS. U možnosti *dobrovolných hasičů* převažuje drtivá většina správných odpovědí – 23 (96 %). Pouze jeden člověk (4 %) odpověděl špatně.

Otázka č. 8) Domníváte se, že byste dokázal/a poskytnout první pomoc?

Tab. 8 První pomoc

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) ano	16	67
b) ne	0	0
c) nevím	8	33
Celkem	**24**	**100**

16 pedagogů z 24 dotazovaných (67 %) se domnívá, že by dokázalo poskytnout první pomoc. Zbylých 8 (33 %) označilo odpověď c) nevím.

Otázka č. 9)Považujete výuku tématiky ochrany člověka za mimořádných událostí za důležitou?

Tab. 9 Důležitost OČMU

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) ano	22	92
b) ne	1	4
d) nevím	1	4
Celkem	**24**	**100**

Na otázku, zda pedagogové považují výuku ochrany člověka za mimořádných událostí, odpověděli takto: 22 (92 %) výuku v této oblasti považuje za důležitou, 1 učitel (4 %) to nepovažuje za důležité a 1 (4 %) označil odpověď d) nevím.

Otázka č. 10) Je na Vaší škole realizovaná výuka ochrany člověka za mimořádných událostí?

Tab. 10 Realizace OČMU

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) ano	6	25
b) ne	8	33
d) nevím	10	42
Celkem	**24**	**100**

6 pedagogů (25 %) uvedlo, že je na jejich škole realizovaná výuka ochrany člověka za mimořádných událostí. 8 učitelů (33 %) označilo tu možnost, že se na jejich škole výuka v této oblasti neuskutečňuje a zbylých 10 (42 %) odpověď na tuto otázku neví.

Otázka č. 11) Pokud ano, v jakém rozsahu?

Na školách, kde je realizovaná výuka ochrany člověka za mimořádných událostí pedagogové, nejčastěji uváděli, že se tato problematika vyučuje v předmětech: Občanská výchova, Tělesná výchova, Zdraví a člověk, Svět práce a Rodinná výchova.

Otázka č. 12) Jste toho názoru, že je tento rozsah dostačující?

Tab. 11 Rozsah OČMU

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) ano	1	4
b) ne	5	21
c) nevím	18	75
Celkem	**24**	**100**

Pouze 5 pedagogů (21 %) považuje výuku ochrany člověka za mimořádných událostí na své škole za nedostatečnou. 1 (4 %) si naopak myslí, že na jeho škole je rozsah výuky v dané oblasti dostatečný a zbylých 18 (75 %) označilo odpověď c) nevím.

Otázka č. 13) Jsou na Vaší škole k dispozici některé z pomůcek určených k výuce ochrany člověka za mimořádných událostí?

Tab. 12 Pomůcky

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) ano	5	21
b) ne	8	33
d) nevím	11	46
Celkem	**24**	**100**

Na otázku, zda jsou na školách k dispozici některé z pomůcek určených k výuce ochrany člověka za mimořádných událostí, odpovídali pedagogové následovně: 5 (21 %) uvedlo, že na jejich škole jsou tyto pomůcky k dispozici, 8 (33 %) učitelů uvádí, že na jejich škole pomůcky k dispozici nejsou a zbylých 11 pedagogů (46 %) odpověď na tuto otázku neví.

Otázka č. 14) Byli učitelé na Vaší škole speciálně proškoleni k výuce tématiky ochrany člověka za mimořádných událostí?

Tab. 13 Proškolení

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) ano	5	21
b) ne	13	54
c) nevím	6	25
Celkem	**24**	**100**

5 dotazovaných (21 %) uvádí, že na jejich škole byli pedagogové proškoleni k výuce tématiky ochrany člověka za mimořádných událostí, 13 (54 %) učitelů naopak uvádí, že na jejich škole k dané problematice pedagogové proškoleni nebyli a zbylých 6 (25 %) odpověď na tuto otázku neví.

Otázka č. 15) Myslíte si, že by měla být ochrana člověka za mimořádných událostí vyučovaná jako samostatný předmět?

Tab. 14 Samostatný předmět

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) ano	3	13
b) ne	19	79
d) nevím	2	8
Celkem	**24**	**100**

Tato otázka zjišťovala, zda si učitelé myslí, že by měla být oblast ochrany člověka za mimořádných událostí vyučovaná jako samostatný předmět. Pouze 3 z 24 dotazovaných (13 %) si myslí, že ano, 19 (79 %) je toho názoru, že ne a 2 učitelé (8 %) neví.

6.2 Dotazník pro žáky ZŠ a SŠ

Otázka č. 1) Jsem žákem

Tab. 15 Žák

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) základní školy	127	62
b) střední školy	79	38
Celkem	**206**	**100**

Tato otázka měla zjistit, kolik žáků základní a kolik žáků střední školy se dotazníkového šetření zúčastnilo. Výsledkem je, že 127 (62 %) žáků navštěvuje základní školu a zbylých 79 (38 %) je středoškoláků.

Otázka č. 2) Co si představíte pod pojmem mimořádná událost?

Tab. 16 Mimořádná událost

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka a přírodními vlivy	41	20
b) škodlivé působení sil a jevů vyvolaných pouze přírodními vlivy	21	10
c) škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a havárie	144	70
Celkem	**206**	**100**

Cílem této otázky bylo zjistit, zda žáci vědí, co znamená pojem mimořádná událost. 144 (70 %) správně označilo odpověď c). Zbylých 62 odpovědí (30 %) je špatných.

Otázka č. 3) Kolik má Česká republika varovných signálů pro varování obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku mimořádné události?

Tab. 17 Varovný signál

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) 1	10	5
b) 3	66	32
c) 2	36	17
d) nevím	94	46
Celkem	**206**	**100**

Tato otázka zjišťovala, jestli žáci vědí, že Česká republika má pouze jeden varovný signál pro varování obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku mimořádné události. Správně odpovědělo pouze 10 dotazovaných (5 %). Zbylých 196 žáků (95 %) označilo špatné odpovědi.

Otázka č. 4) Víte, co máte dělat, když uslyšíte kolísavý tón sirény, který trvá 140 sekund?

Tab. 18 Kolísavý tón sirény

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) ihned se vrátím domů a telefonuju známým, abych se dozvěděl/a, co se stalo	27	13
b) ihned se vrátím domů, zavřu okna i dveře a nikoho nepustím dovnitř	33	16
c) neprodleně se ukryju, zavřu okna i dveře a zapnu rádio nebo televizi	92	45
d) nevím	54	26
Celkem	**206**	**100**

Touto otázkou jsem chtěla zjistit, jestli mají žáci informace o tom, jak se chovat v případě, kdy uslyší varovný signál Všeobecná výstraha. Správně na tuto otázku odpovědělo 92 tázaných (45 %). 54 (26 %) žáků neví, jak by se v takové situaci měli chovat, a zbylých 60 označilo nesprávné možnosti.

Otázka č. 5) Víte, kdy probíhá ověřování provozuschopnosti sytému varování a vyrozumění?

Tab. 19 Ověřování provozuschopnosti

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) poslední středu v měsíci ve 12 hodin	4	2
b) každou středu v měsíci ve 12 hodin	4	2
c) první středu v měsíci ve 12 hodin	182	88
d) nevím	16	8
Celkem	**206**	**100**

Převážná většina žáků – 182 (88 %) na tuto otázku odpověděla správně výběrem možnosti c). 16 dotazovaných (8 %) uvedlo, že odpověď neví a 8 (4 %) označilo špatné odpovědi.

Otázka č. 6) Na tísňovou linku s číslem 150 budu volat:

Tab. 20 Tísňová linka 150

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) v případě oznámení požáru	195	95
b) v případě, kdy jsem obětí nebo svědkem trestného činu	5	2
c) došlo-li k vážnému úrazu a je ohroženo zdraví či život člověka	6	3
Celkem	**206**	**100**

195 dotazovaných (95 %) správně označilo odpověď a). Zbylých 11 žáků (5 %) označilo špatné odpovědi.

Otázka č. 7) Na tísňovou linku s číslem 158 budu volat:

Tab. 21 Tísňová linka 158

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) v případě oznámení požáru	2	1
b) v případě, kdy jsem obětí nebo svědkem trestného činu	202	98
c) došlo-li k vážnému úrazu a je ohroženo zdraví či život člověka	2	1
Celkem	**206**	**100**

Na tuto otázku odpověděla převážná většina žáků – 202 (98 %) správně. Pouze 4 (2 %) označili špatné odpovědi.

Otázka č. 8) Na tísňovou linku s číslem 155 budu volat:

Tab. 22 Tísňová linka 155

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) v případě oznámení požáru	4	2
b) v případě, kdy jsem obětí nebo svědkem trestného činu	2	1
c) došlo-li k vážnému úrazu a je ohroženo zdraví či život člověka	200	97
Celkem	**206**	**100**

Anketního šetření se zúčastnilo 206 žáků, z toho 200 (97 %) odpovědělo na tuto otázku správně. Zbylých 6 respondentů (3 %) označilo nesprávné odpovědi.

Otázka č. 9) Znáte evropské číslo na linku tísňového volání? Pokud ano, jaké?

Tab. 23 Tísňová linka 112

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) správně	154	75
b) špatně	52	25
Celkem	**206**	**100**

Z této otázky plyne, že 154 respondentů (75 %) zná evropské číslo na linku tísňového volání. 52 žáků (25 %) uvádělo nesprávné odpovědi.

Otázka č. 10) Označte věci, které by měli být obsaženy v evakuačním zavazadle:

Ze 12 různých variant bylo 10 správně. Z nabízených možností patří do evakuačního zavazadla: základní trvanlivé potraviny, léky, přenosné rádio s rezervními bateriemi, osobní doklady, peníze, pojistné smlouvy, náhradní prádlo, nádoba s pitnou vodou, toaletní a hygienické potřeby, spací pytel nebo přikrývka, jídelní miska, příbor, nůž, kniha, hračky pro děti, šití. Pro lepší přehlednost, jak respondenti odpovídali, uvádím tabulky s výsledky jednotlivých možností.

Tab. 24 Základní trvanlivé potraviny

Možnosti	ANO		NE	
	POČET	%	POČET	%
Základní trvanlivé potraviny	176	85	30	15
Léky	198	96	8	4
Žehlička	0	0	206	100
Přenosné rádio s rezervními bateriemi	144	70	62	30
Osobní doklady, peníze, pojistné smlouvy	168	82	38	18
Náhradní prádlo	99	48	107	52
Nádoba s pitnou vodou	199	97	7	3
Toustovač	0	0	206	100
Toaletní a hygienické potřeby	160	78	46	22
Spací pytel nebo přikrývka	176	85	30	15
Jídelní miska, příbor, nůž	72	35	134	65
Kniha, hračky pro děti, šití	14	7	192	93

Tato otázka zjišťovala znalosti žáků, týkající se obsahu evakuačního zavazadla. 176 žáků (85 %) správně označilo *základní trvanlivé potraviny* za jednu z potřeb patřících do evakuačního zavazadla. *Léky* by si s sebou správně do evakuačního zavazadla přibalilo 198 (96 %) žáků. Špatně odpovědělo 8 dotazovaných (4 %). V případě *žehličky* všech 206 (100 %) žáků odpovědělo správně. *Přenosné rádio s rezervními bateriemi* správně označilo 144 respondentů (70 %). Zbylých 62 (30 %) tuto možnost neoznačilo. *Osobní doklady, peníze a pojistné smlouvy* správně do evakuačního zavazadla zařadilo 168 žáků (82 %). *Náhradní*

prádlo jako jednu z potřeb evakuačního zavazadla správně označilo pouze 99 žáků (48 %). 107 respondentů (52 %) odpovědělo špatně. *Nádobu s pitnou vodou* by si s sebou do evakuačního zavazadla přibalilo 199 dotazovaných (97 %). Pouze 7 žáků (3 %) odpovědělo špatně. *Toustovač* nikdo z dotazovaných neoznačil jako složku patřící do evakuačního zavazadla. Z toho plyne, že všichni – 206 (100 %) – odpověděli správně. 160 žáků (78 %) správně označilo *toaletní a hygienické potřeby* za jednu z potřeb patřících do evakuačního zavazadla. *Spací pytel* správně do evakuačního zavazadla zařadilo 176 (85 %) žáků. 30 (15 %) tuto možnost neoznačilo a jejich odpověď je tedy špatná. Na variantu *jídelní miska, příbor a nůž* většina žáků odpověděla špatně. Správných odpovědí je pouze 72 (35 %). *Kniha, hračky pro děti a šití* jako jednu z potřeb patřících do evakuačního zavazadla správně označilo pouze 14 žáků (7 %). Převážná většina – 192 (93 %) je odpovědí špatných.

Otázka č. 11) Označte organizace, které patří mezi základní složky integrovaného záchranného systému:

Správné odpovědi jsou: Hasičský záchranný sbor ČR, Policie ČR, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí a zdravotnická záchranná služba.

Tab. 25 Základní složky IZS

Složky	**ANO**		**NE**	
	POČET	**%**	**POČET**	%
Hasičský záchranný sbor ČR	194	94	12	6
Policie ČR	193	94	13	6
Český červený kříž	38	18	168	82
Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí	23	11	183	89
Městská policie	58	28	148	72
Zdravotnická záchranná služba	175	85	31	15
Armáda ČR	117	57	89	43
Dobrovolní hasiči	35	17	171	83

Tato otázka se týkala složek IZS. *Hasičský záchranný sbor ČR* jako jednu ze základních složek IZS správně označilo 194 (94 %) žáků. Zbylých 12 (6 %) odpovědělo nesprávně.

Policii ČR správně zařadilo 193 (94 %) dotazovaných. 13 odpovědí (6 %) je špatných. *Český červený kříž* 38 respondentů (18 %) nesprávně zařadilo mezi složky IZS. Správně odpovědělo 168 žáků (82 %). *Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí* správně označilo pouze 23 dotazovaných (11 %). 183 (89 %) odpovědí je špatných. Na otázku, zda *městská policie* patří mezi základní složky IZS správně odpovědělo 148 žáků (72 %). *Zdravotnickou záchrannou službu* jako jednu ze základních složek IZS správně označilo 175 (85 %) respondentů. 31 odpovědí (15 %) je špatných. Na variantu *Armáda ČR* správně odpovědělo pouze 89 respondentů (43 %). 171 žáků (83 %) *dobrovolné hasiče* mezi základní složky IZS nezařadilo. Jejich odpovědi jsou správné. 35 (17 %) odpovědí je špatných.

Otázka č. 12) Základní zásadou chování v případě úniku nebezpečné chemické látky do ovzduší je:

Tab. 26 Únik nebezpečné chemické látky

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) nepřibližovat se k místu havárie a vyhledat úkryt v co nejvyšším patře nejbližší budovy	48	23
b) nepřibližovat se k místu havárie a vyhledat úkryt nejlépe ve sklepních prostorách	131	64
c) nepřibližovat se k místu havárie, vyhledání úkrytu je zbytečné	27	13
Celkem	**206**	**100**

U této otázky jsem za správnou odpověď považovala odpověď a) nepřibližovat se k místu havárie a vyhledat úkryt v co nejvyšším patře nejbližší budovy. Správně odpovědělo pouze 48 žáků (23 %). Nejčastější odpovědí byla možnost b), kterou špatně označilo 131 respondentů (64 %).

Otázka č. 13) Byli jste ve škole seznámeni se zásadami první pomoci?

Tab. 27 První pomoc

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) ano	140	68
b) ne	66	32
Celkem	206	**100**

Tato otázka zjišťovala, zda byli žáci ve škole seznámeni s první pomocí. 140 (68 %) dotazovaných zakroužkovalo odpověď ano, zbylých 66 (32 %) uvedlo, že ne.

Otázka č. 14) Myslíte si, že je pro vás důležité znát zásady chování při mimořádných událostech?

Tab. 28 Názor žáků na OČMU

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) ano	180	87
b) ne	10	5
c) nevím	16	8
Celkem	206	**100**

Cílem této otázky bylo zjistit, jestli si žáci myslí, že je pro ně výuka ochrany člověka za mimořádných událostí důležitá či nikoliv. 180 tázaných (87 %) považuje výuku v této oblasti za důležitou, 16 (8 %) neví, zda je to pro ně důležité a pro zbylých 10 žáků (8 %) tato výuka důležitá není.

Otázka č. 15) Měli byste zájem o výuku ochrany člověka za mimořádných událostí jako samostatného předmětu?

Tab. 29 Zájem žáků o OČMU

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) ano	84	41
b) ne	77	37
c) nevím	45	22
Celkem	**206**	**100**

Cílem této otázky bylo zjistit, zda mají žáci zájem o výuku ochrany člověka za mimořádných událostí v rámci samostatného předmětu. 84 respondentů (41 %) uvedlo, že zájem má. 77 dotazovaných (37 %) zájem o tuto výuku nemá, a zbylých 45 (22 %) označilo odpověď c) nevím.

6.3 Dotazník pro obyvatelstvo

Otázka č. 1) Věk

Tab. 30 Věkové zastoupení

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) 20 a méně	0	0
b) 21 - 30	6	19
c) 31 - 40	12	37
d) 41 - 50	5	16
e) 51 - 60	3	9
f) 61 a více	6	19
Celkem	**32**	**100**

První otázka v tomto dotazníku zjišťovala věkové zastoupení respondentů. Nejvyšší procentuální hodnoty dosáhlo rozmezí 31-40 let (37 %). Shodná je hodnota u občanů v rozmezí 21-30 a 61 a více let (19 %). Pak následuje věkové rozmezí 41-50 let (16 %), 51-60 let (9 %) a poslední kategorie 20 let a méně (0 %).

Otázka č. 2) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Tab. 31 Nejvyšší dosažené vzdělání

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) základní	4	13
b) střední vzdělání s výučním listem	10	31
c) střední vzdělání s maturitní zkouškou	16	50
d) vyšší odborné	0	0
e) vysokoškolské	2	6
Celkem	**32**	**100**

Anketního šetření se zúčastnilo 16 obyvatel (50 %) se středním vzděláním s maturitní zkouškou, dále 10 občanů (31 %) se středním vzděláním s výučním listem, 4 respondenti (13 %) se základním vzděláním, 2 absolventi vysokých škol (2 %) a žádný člověk (0 %) s vyšším odborným vzděláním.

Otázka č. 3) Co si představíte pod pojmem mimořádná událost?

Tab. 32 Mimořádná událost

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka a přírodními vlivy	1	3
b) škodlivé působení sil a jevů vyvolaných pouze přírodními vlivy	3	9
c) škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a havárie	28	88
Celkem	**32**	**100**

Z této otázky vyplývá, že převážná většina obyvatel ví, co znamená pojem mimořádná událost. Správně na tuto otázku odpovědělo 88 % tázaných občanů. Zbylých 12 % označilo nesprávné odpovědi.

Otázka č. 4) Kolik má Česká republika varovných signálů pro varování obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku mimořádné události?

Tab. 33 Varovný signál

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) 1	15	47
b) 3	9	28
c) 2	5	16
d) nevím	3	9
Celkem	**32**	**100**

Touto otázkou jsem chtěla zjistit, zda občané vědí, že Česká republika má pouze jeden varovný signál pro varování obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku mimořádné události. Správně tedy odpovědělo 47 % dotazovaných, 28 % se domnívá, že naše republika má 3 varovné signály, 16 % obyvatel si myslí, že varovné signály jsou 2 a zbylých 9 % označilo odpověď d) nevím.

Otázka č. 5) Víte, co máte dělat, když uslyšíte kolísavý tón sirény, který trvá 140 sekund?

Tab. 34 Kolísavý tón sirény

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) ihned se vrátím domů a telefonuju známým, abych se dozvěděl/a, co se stalo	1	3
b) ihned se vrátím domů, zavřu okna i dveře a nikoho nepustím dovnitř	1	3
c) neprodleně se ukryju, zavřu okna i dveře a zapnu rádio nebo televizi	26	81
d) nevím	4	13
Celkem	**32**	**100**

Tuto otázku jsem do dotazníku zařadila, protože jsem chtěla zjistit, zda občané vědí, jak se mají chovat v případě, kdy uslyší tento tón sirény. Správná odpověď je „Neprodleně se ukryju, zavřu okna i dveře a zapnu rádio nebo televizi“. Většina respondentů (81 %) označila správnou odpověď. Z tázaných občanů 13 % neví, jak se v takové situaci chovat. Shodná je hodnota (3 %) u odpovědi a) a b).

Otázka č. 6) Víte, kdy probíhá ověřování provozuschopnosti sytému varování a vyrozumění?

Tab. 35 Ověřování provozuschopnosti

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) poslední středu v měsíci ve 12 hodin	0	0
b) každou středu v měsíci ve 12 hodin	0	0
c) první středu v měsíci ve 12 hodin	32	100
d) nevím	0	0
Celkem	**32**	**100**

Tato otázka zjišťovala, jestli občané vědí, kdy probíhá ověřování provozuschopnosti systému varování a vyrozumění. Všichni respondenti 32 (100 %) označili tuto odpověď správně.

Otázka č. 7) Na tísňovou linku s číslem 150 budu volat:

Tab. 36 Tísňová linka 150

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) v případě oznámení požáru	32	100
b) v případě, kdy jsem obětí nebo svědkem trestného činu	0	0
c) došlo-li k vážnému úrazu a je ohroženo zdraví či život člověka	0	0
Celkem	**32**	**100**

Na otázku zda občané vědí, kdy volat na tísňovou linku s číslem 150, všichni odpověděli správně. 32 respondentů (100 %) označilo odpověď „v případě oznámení požáru“.

Otázka č. 8) Na tísňovou linku s číslem 158 budu volat:

Tab. 37 Tísňová linka 158

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) v případě oznámení požáru	0	0
b) v případě, kdy jsem obětí nebo svědkem trestného činu	32	100
c) došlo-li k vážnému úrazu a je ohroženo zdraví či život člověka	0	0
Celkem	**32**	**100**

Tato otázka je obdobná jako předchozí, s tím rozdílem, že se zde jedná o tísňovou linku s číslem 158. Opět všichni tázaní občané označili správnou odpověď.

Otázka č. 9) Na tísňovou linku s číslem 155 budu volat:

Tab. 38 Tísňová linka 155

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) v případě oznámení požáru	0	0
b) v případě, kdy jsem obětí nebo svědkem trestného činu	0	0
c) došlo-li k vážnému úrazu a je ohroženo zdraví či život člověka	32	100
Celkem	**32**	**100**

Tato otázka taktéž mapovala znalosti občanů v oblasti linek tísňového volání. Všech 32 respondentů (100%) v případě linky 155 označilo správnou variantu.

Otázka č. 10) Znáte evropské číslo na linku tísňového volání? Pokud ano, jaké?

Tab. 39 Tísňová linka 112

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) správně	28	88
b) špatně	4	12
Celkem	**32**	**100**

28 respondentů (88 %) na tuto otevřenou otázku odpovědělo správně uvedením telefonního čísla 112. Zbylý čtyři občané (12 %) odpověděli špatně.

Otázka č. 11) Označte věci, které by měli být obsaženy v evakuačním zavazadle:

Z nabízených možností patří do evakuačního zavazadla: základní trvanlivé potraviny, léky, přenosné rádio s rezervními bateriemi, osobní doklady, peníze, pojistné smlouvy, náhradní prádlo, nádoba s pitnou vodou, toaletní a hygienické potřeby, spací pytel nebo přikrývka, jídelní miska, příbor, nůž, kniha, hračky pro děti, šití.

Tab. 40 Obsah evakuačního zavazadla

Možnosti	**ANO**		**NE**	
	POČET	**%**	**POČET**	**%**
Základní trvanlivé potraviny	26	81	6	19
Léky	30	94	2	6
Žehlička	0	0	32	100
Přenosné rádio s rezervními bateriemi	6	19	26	81
Osobní doklady, peníze, pojistné smlouvy	23	72	9	28
Náhradní prádlo	17	53	15	47
Nádoba s pitnou vodou	31	97	1	3
Toustovač	0	0	32	100
Toaletní a hygienické potřeby	24	75	8	25
Spací pytel nebo přikrývka	30	94	2	6
Jídelní miska, příbor, nůž	15	47	17	53
Kniha, hračky pro děti, šití	3	9	29	91

Tato otázka se týkala potřeb patřících do evakuačního zavazadla. *Základní potraviny* by si do evakuačního zavazadla s sebou vzalo 26 (81 %) dotazovaných. Většina tedy odpověděla správně. Zbylých 6 (19 %) odpovědělo špatně. 30 (94 %) respondentů správně zařadilo *léky* do evakuačního zavazadla. Jenom 2 lidé (6 %) odpověděli špatně. V případě *žehličky* všech 32 tázaných (100 %) odpovědělo správně. Nikdo ji nezařadil do evakuačního zavazadla. Ohledně *přenosného rádia s rezervními bateriemi* většina tázaných občanů, přesněji 26 (81 %), odpověděla špatně. Pouhých 6 (19 %) označilo správně, že rádio patří do evakuačního zavazadla. Na otázku, patří-li *osobní doklady, peníze a pojistné smlouvy* do evakuačního zavazadla, odpovědělo správně 23 (72 %) tázaných. 17 (53 %)

respondentů odpovědělo správně, že *náhradní prádlo* patří do evakuačního zavazadla. Zbylých 15 (47 %) je špatných odpovědí. Nejčastěji občané uváděli jako nezbytnou součást evakuačního zavazadla *pitnou vodu.* Drtivá většina odpověděla správně - 31 (97 %). Pouhý jeden člověk (3 %) odpověděl špatně. V případě *toustovače* všichni dotazovaní odpověděli správně – 32 (100 %). Možnost *toaletní a hygienické potřeby* správně označilo 24 (75 %) lidí. Osm občanů (25 %) se mýlí. Drtivá většina správně odpověděla, že *spací pytel nebo přikrývka* patří do evakuačního zavazadla. Dva občané (6 %) odpověděli špatně. U varianty *jídelní miska příbor a nůž* byly odpovědi respondentů celkem vyrovnané. Správně jich však odpovědělo 15 (47%). V dalším případě drtivá většina občanů odpověděla špatně. Jen 3 občané (9%) správně označili *knihu, hračky pro děti a šití* jako součást evakuačního zavazadla.

Otázka č. 12) Označte organizace, které patří mezi základní složky integrovaného záchranného systému:

Správné odpovědi jsou: Hasičský záchranný sbor ČR, Policie ČR, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí a zdravotnická záchranná služba.

Tab. 41 Základní složky IZS

Složky	ANO		NE	
	POČET	%	POČET	%
Hasičský záchranný sbor ČR	32	100	0	0
Policie ČR	32	100	0	0
Český červený kříž	5	16	27	84
Jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí	3	9	29	91
Městská policie	7	22	25	78
Zdravotnická záchranná služba	32	100	0	0
Armáda ČR	13	41	19	59
Dobrovolní hasiči	2	6	30	94

Otázka zjišťovala znalosti občanů týkající se základních složek IZS. Všech 32 občanů (100 %) označilo správně *Hasičský záchranný sbor ČR* za základní složku IZS. U možnosti

Policie ČR opět všichni odpověděli správně – 32 (100 %). *Český červený kříž* 5 respondentů (16 %) nesprávně zařadilo mezi složky IZS. Správně odpovědělo 27 občanů (84 %). Variantu *jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí* správně označili pouze 3 dotazovaní (9 %). 29 (91 %) odpovědí je špatných. Na otázku zda *městská policie* patří mezi základní složky IZS správně odpovědělo 25 obyvatel (78 %). Všichni dotazovaní 32 (100 %) správně zařadili *zdravotnickou záchrannou službu* mezi základní složky IZS. V případě *Armády ČR* správně odpovědělo 19 občanů (59 %). Armáda ČR nepatří mezi základní složky IZS. U možnosti *dobrovolní hasiči* převažují správné odpovědi – 30 (94 %). Pouze dva lidé (6 %) odpověděli špatně.

Otázka č. 13) Kolik se v ČR používá stupňů povodňové aktivity?

Tab. 42 Stupně povodňové aktivity

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) 2	0	0
b) 3	27	84
c) 4	5	16
d) nevím	0	0
Celkem	**32**	**100**

Na otázku kolik se v ČR používá stupňů povodňové aktivity 27 (84 %) dotazovaných odpovědělo správně. ČR má 3 stupně povodňové aktivity. Špatnou odpověď označilo 5 (16 %) občanů.

Otázka č. 14) Základní zásadou chování v případě úniku nebezpečné chemické látky do ovzduší je:

Tab. 43 Únik nebezpečné chemické látky

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) nepřibližovat se k místu havárie a vyhledat úkryt v co nejvyšším patře nejbližší budovy	4	13
b) nepřibližovat se k místu havárie a vyhledat úkryt nejlépe ve sklepních prostorách	18	56
c) nepřibližovat se k místu havárie, vyhledání úkrytu je zbytečné	10	31
Celkem	**32**	**100**

U této otázky považuji za správnou variantu a) nepřibližovat se k místu havárie a vyhledat úkryt v co nejvyšším patře nejbližší budovy. Správně však odpověděli pouze 4 (13 %) lidé. Nejvíce respondentů 18 (56 %) označilo nesprávně možnost ukrytí ve sklepních prostorách. 10 občanů (31 %) si nesprávně myslí, že vyhledání úkrytu v takovém případě je zbytečné.

Otázka č. 15) Domníváte se, že byste dokázal/a poskytnout první pomoc?

Tab. 44 První pomoc

Odpověď	Absolutní hodnota	%
a) ano	17	53
b) ne	3	9
c) nevím	12	38
Celkem	**32**	**100**

Zhruba polovina dotazovaných (53 %) se domnívá, že by dokázala poskytnout první pomoc. 12 občanů označilo možnost c) nevím, 3 (9 %) respondenti uvedli, že by první pomoc poskytnout nedokázali.

6.4 Hodnocení stanovených cílů a hypotéz

Cíl: a) Zjistit úroveň znalostí učitelů základních a středních škol v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí.

Hypotéza: a) Domnívám se, že učitelé disponují základními znalostmi v oblasti ochrany obyvatelstva.

K tomuto cíli se vztahují otázky 2-8 z dotazníku pro pedagogy. Zjistila jsem, že učitelé mají značné mezery ve vědomostech z dané oblasti. Např. u otázky: *Kolik má ČR varovných signálů pro varování obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku mimořádné události?* odpovědělo až 79 % dotazovaných špatně, což je podle mého názoru velmi neuspokojivý výsledek. S otázkou týkající se evropského čísla na linku tísňového volání měli dotazovaní také problém – 33 % špatných odpovědí. Dále nejsem spokojena s výsledky u otázky týkající se potřeb patřících do evakuačního zavazadla. Většina pedagogů neví, že by si s sebou měli vzít přenosné rádio s rezervními bateriemi, náhradní prádlo, jídelní misku, příbor, nůž a také něco na odreagování jako např. knihu, hračky pro děti apod. U otázky č. 7 až 92 % učitelů neoznačilo jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí mezi základní složky IZS, což je také velmi špatný výsledek. Naopak Armádu ČR mezi základní složky IZS pedagogové zařadili (46 %), avšak špatně. Trochu mne znepokojují také odpovědi u otázky č. 8. Otázka se týkala toho, zda by učitelé dokázali poskytnout první pomoc. Dle výsledků by to dokázalo 67 %. Já se domnívám, že je nutné, aby to v takovém zaměstnání, jaké učitelé zastávají, dokázali všichni. Musím tedy konstatovat, že se mi hypotéza a) nepotvrdila.

Cíl: b) Zjistit názor učitelů na výuku ochrany člověka za mimořádných událostí.

Hypotéza: b) Domnívám se, že učitelé považují výuku ochrany člověka za mimořádných událostí za důležitou.

Z otázky č. 9 plyne, že 22 pedagogů (92 %) z 24 dotazovaných považuje výuku v této oblasti za důležitou, s čímž naprosto souhlasím. Následující otázka pak zjišťovala, zda je na školách výuka OČMU realizovaná. Kladně odpovědělo 6 pedagogů (21 %). 5 pedagogů dokonce uvedlo (21 %), že na jejich škole byli někteří proškoleni k dané tématice. Poslední otázka se týkala výuky OČMU jako samostatného předmětu. Pouze 3 učitelé (13 %) si myslí, že by daná problematika takto měla být vyučovaná. Otázka č. 9 mi hypotézu b) potvrdila.

Cíl: c) Zjistit úroveň znalostí žáků základních a středních škol v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí.

Hypotéza: c) Domnívám se, že žáci nemají dostatečné znalosti v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí.

K tomuto cíli se vztahují otázky č. 2-12 z dotazníku pro žáky ZŠ a SŠ. I tento typ respondentů měl problém s otázkou: *Kolik má ČR varovných signálů pro varování obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku mimořádné události?* Správně odpovědělo pouze 10 žáků (5 %). U otázky, která zjišťovala, jestli žáci vědí, jak se chovat v případě, kdy uslyší kolísavý tón sirény trvající 140 sekund, také nejsem spokojena s odpověďmi. Správnou možnost označilo pouze 45 % dotazovaných. Dobré znalosti však žáci projevili u otázek č. 6-8, které se zabývaly čísly tísňových linek. U evropského čísla na linku tísňového volání už někteří váhali, ale 75 % správných odpovědí je, si myslím, ještě uspokojivý. Další problém nastal u otázky zabývající se evakuačním zavazadlem. Podobně jako pedagogové, žáci na některé potřeby opomínali. Především tedy náhradní prádlo, jídelní misku, příbor, nůž a věci k odreagování jako např. kniha, hračky pro děti, šití apod. U otázek týkajících se základních složek IZS mají žáci také mezery. Pouze 11 % dotazovaných správně označilo jako jednu ze základních složek požární jednotky zařazené do plošného pokrytí. Mylně zařazovali i městskou policii a Armádu ČR, kterou označilo až 57 % žáků. Trochu mne zaráží, že 15 % - 31 žáků zapomínalo na zdravotnickou záchrannou službu jako základní složku IZS. Následující otázka č. 12 měla zjistit, zda žáci vědí, jak se chovat v případě úniku nebezpečné chemické látky do ovzduší. Správně odpovědělo pouze 23 %. Těmito zjištěními jsem si potvrdila hypotézu c).

Cíl: d) Zjistit jestli mají žáci základních a středních škol zájem o výuku ochrany člověka za mimořádných událostí.

Hypotéza: d) Domnívám se, že většina žáků má zájem o výuku ochrany člověka za mimořádných událostí.

Zde jsem si dala za cíl zjistit, zájem žáků o výuku OČMU. 87 % dotazovaných si myslí, že výuka v této oblasti je pro ně samotné důležitá, ale pouze 41 % by mělo zájem o výuku v rámci samostatného předmětu. Musím však podotknout, že mnoho žáků, mi do dotazníku

dopisovalo skutečnost, že tedy o výuku v rámci samostatného předmětu nestojí, ale v rámci jiných předmětů ano. Tím pádem uvádím, že se mi hypotéza d) potvrdila.

Cíl: e) Zjistit úroveň znalostí obyvatelstva v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí.

Hypotéza: e) Domnívám se, že obyvatelé nemají dostatečné znalosti v oblasti ochrany člověka za mimořádných událostí.

Ke zjištění tohoto cíle jsem vytvořila třetí dotazník určený pro náhodně vybrané obyvatele a výsledek je následující. Skutečnost, že má Česká republika pouze 1 varovný signál pro varování obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku mimořádné události ví pouze 47 % obyvatel. Dobré znalosti tento typ dotazovaných prokázal v oblasti linek tísňového volání. Nedostatečné znalosti mají, tak jako předchozí dvě skupiny respondentů v potřebách evakuačního zavazadla. Opět jsou zde opomínány potřeby jako přenosné rádio s rezervními bateriemi, které označilo pouze 19 % dotazovaných. Dále náhradní prádlo, jídelní miska, příbor, nůž a věci k odreagování (kniha, hračky pro děti, šití). Chtěla bych také zmínit, že pouze 71 % označilo jako složku evakuačního zavazadla osobní doklady, peníze a pojistné smlouvy. Já toto považuji za nezbytné. Potom následovala otázka týkající se základních složek IZS. Někteří sem nesprávně zařazovali Český červený kříž, městskou policii a Armádu České republiky, kterou označilo až 41 %. Opět lidé opomínali důležitou základní složku IZS a to jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí, které označilo pouze 9 % obyvatel. Úkolem další otázky bylo zjistit, zda občané vědí, jak se chovat v případě úniku nebezpečné chemické látky do ovzduší. Správnou odpověď označilo pouze 13 % respondentů. Nejčastěji odpovídali, že by se ukryli ve sklepních prostorách, což je naprosto špatně. Většina plynů a par se po haváriích drží při zemi. Jedovatá látka tak může vniknout do podzemních prostorů, popř. vytěsnit odtud vzduch. 31 % dokonce uvedlo, že je vyhledání úkrytu v takovém případě zbytečné. Poslední otázka se týkala schopností poskytnout první pomoc. Údajně by to zvládlo pouze 53 % dotazovaných. Dle mého názoru je nutné, aby v dnešní době každý z nás dokázal poskytnout první pomoc. V tomto případě se mi hypotéza e) potvrdila.

ZÁVĚR

Výsledky dotazníkového šetření ukazují mezery ve vědomostech týkajících se ochrany člověka za mimořádných událostí u všech tří skupin respondentů. Mne nejvíce překvapily výsledky dotazníku určeného pro pedagogy. Byla jsem toho názoru, že jejich znalosti v této oblasti budou na vyšší úrovni. Je však pravdou, že vzdělávání učitelů bylo nesystémové. S danou problematikou se mohli setkat pouze na kurzech a školeních realizovaných Hasičským záchranným sborem České republiky nebo Národním institutem pro další vzdělávání apod. Je tedy velkým pozitivem, že vláda schválila materiál k začlenění tématik ochrany člověka za mimořádných událostí, péči o zdraví a dopravní výchovu do studijních programů pedagogických fakult. Konečně tak pedagogové získají potřebné znalosti a dovednosti k výuce těchto témat a v neposlední řadě budou schopni zvládat běžné krizové a mimořádné události.

Druhou skupinu respondentů tvořili žáci základních a středních škol. K mému velkému údivu jsem zjistila, že i přesto, že Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky vydalo pokyn k výuce tématiky ochrany člověka za mimořádných událostí v rozsahu 6 hodin ročně, tuto výuku realizuje minimum škol. Odpovídá tomu i výsledek dotazníku. Už dlouhou dobu se neustále spekuluje o zařazení této problematiky do rámcových vzdělávacích programů škol v rámci samostatného předmětu. Dříve tento systém nějakou dobu fungoval. Jednalo se o předmět branná výchova, která však byla po roce 1990 nesmyslně zrušena. Proto jsem se rozhodla navrhnout vyučovací předmět s názvem Ochrana obyvatelstva, který by se vyučoval od 6. – 9. třídy na základní škole. Návrh tohoto předmětu je přiložen k nahlédnutí v příloze č. V. Jsou tam zmíněna všechna témata, o kterých by žáci a vůbec všichni obyvatelé, dle mého názoru, měli mít přehled.

Poslední sledovanou skupinou byli náhodně vybraní obyvatelé. Problém edukace této skupiny populace je velmi složitý z toho důvodu, že mnozí občané nemají o oblast ochrany člověka za mimořádných událostí zájem a nepřikládají ji takovou váhu, jakou by měli. Zde bych jako jedno z případných řešení viděla např. přednášky, které by realizovala obec pro své občany a přednášeli je oborníci z řad hasičů, policistů a zdravotníků. Dle mého názoru by pro občany mohla být atraktivní zejména diskuze se specialisty. Další možností je vytvoření metodické příručky, která by byla dodaná do každé domácnosti.

Cílů, které jsem si stanovila, bylo dosaženo zhodnocením dotazníků. Na závěr chci podotknout, že o výsledky mého šetření projevila jedna základní škola zájem a chtěla by tak tyto informace využít ke svým potřebám.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie:

[1] HORÁK, Rudolf a kol. *Průvodce krizovým plánováním pro veřejnou správu: [prevence řešení mimořádných krizových situací].* 1.vyd. Praha: Linde Praha, 2011. 456 s. ISBN 978-80-7201-827-7.

[2] HORÁK, Rudolf a kol. *Průvodce krizovým řízením pro veřejnou správu.* 1.vyd. Praha: Linde Praha, 2004. 407 s. ISBN 80-7201-471-4.

[3] LINHART, Petr. *Některé otázky ochrany obyvatelstva.* 1.vyd. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Zdravotně sociální fakulta, 2006. 86 s. ISBN 80-7040-854-5.

[4] LINHART, P., ŠILHÁNEK B. *Ochrana obyvatelstva v Evropě.* 1.vyd. Praha: Ministerstvo vnitra, Hasičský záchranný sbor ČR, 2005. 195 s. ISBN 80-86640-55-8.

[5] PADRNOS, Jaroslav. *Sociální potřeba koncepčního vzdělávání k ochraně člověka za mimořádných událostí.* 1.vyd. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, s.r.o., 2011. 260 s. ISBN 978-80-86775-25-8.

[6] VALIŠOVÁ, A., KASÍKOVÁ, H., BUREŠ M. *Pedagogika pro učitele.* 2.vyd. Praha: Grada, 2011. 456 s. ISBN 978-80-247-3357-9.

Publikace

[7] *Koncepce ochrany obyvatelstva do roku 2013 s výhledem do roku 2020.* [Usnesení vlády č. 165 ze dne 25. února 2008]. Praha: GŘ HZS. Příloha časopisu 112 číslo 4/2008. 16 s.

[8] *Koncepce vzdělávání v oblasti krizového řízení*. [Usnesení Bezpečnostní rady státu č. 14 ze dne 16. listopadu 2004]. Praha: GŘ HZS. Příloha časopisu 112 číslo 2/2005. 17 s.

[9] MARTÍNEK, B., LINHART, P. a kol. *Ochrana obyvatelstva, Modul E*. Praha: MV-GŘ HZS ČR, 2006

[10] TILCEROVÁ, Eleonóra. *Ochrana člověka za mimořádných událostí na pedagogických fakultách.* Časopis 112, 2011, roč. X, č. 12. ISSN: 1213-7057.

Zákony

[11] Pokyn MŠMT k *začlenění tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí do vzdělávacích programů*, č. j. 12050/03-22 ze dne 4. 3. 2003

[12] Zákon č. 238/2000 Sb., *o Hasičském záchranném sboru České republiky* a o změně některých zákonů.

[13] Zákon č. 239/2000 Sb., *o Integrovaném záchranném systému* a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

[14] Zákon č. 241/2000 Sb., *o hospodářských opatřeních pro krizové stavy* a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

[15] Zákon č. 561/2004 Sb.*, o předškolním, základním, středím, vyšším odborném a jiném vzdělávání*, ve znění pozdějších předpisů.

Internet

[16] *Bezpečnostní a obranná politika.* [on line]. [cit. 30. 1. 2012]. Dostupné na WWW: http://www.euroskop.cz/8715/sekce/bezpecnostni-a-obranna-politika/

[17] *Česká vzdělávací soustava a alternativní školy.* [on line]. [cit. 19. 12. 2011]. Dostupné na WWW: www.fce.vutbr.cz/SPV/huv/05_soustava_a_alternativy.doc

[18] CHLÍBKOVÁ, D. *Historická analýza edukace v ochraně obyvatelstva učitelů základních škol v České republice.* [on line]. [cit. 15. 2. 2012]. Dostupné na WWW: http://www.ioolb.cz/docs/publikace/ifzp106.pdf

[19] CHLÍBKOVÁ, D., MAZAL, F. *Úvaha o vzdělávání v oblasti ochrany obyvatelstva z pohledu nejen historického.* [on line]. [cit. 15. 2. 2012]. Dostupné na WWW: http://www.upol.cz/fileadmin/user_upload/FTKdokumenty/Publikace/Sbornik01_08.pdf

[20] KRATOCHVÍLOVÁ, D., KUKUCZKOVÁ S. *Vzdělávání v oblasti ochrany obyvatel (zaměstnanců) u právnických a podnikajících fyzických osob.* [on line]. [cit. 15. 2. 2012]. Dostupné na WWW: http://www.hzsmsk.cz/sklad/kraoo/publikace/006vzdelavani_oo.pdf

[21] *Legislativa pro oblast krizového řízení.* [on line]. [cit. 12. 1. 2012]. Dostupné na WWW: http://www.kraj-jihocesky.cz/index.php?par[id_v]=323&par[lang]=CS

[22] *Nová koncepce ochrany obyvatelstva.* [on line]. [cit. 18. 1. 2012]. Dostupné na WWW: http://www.firebrno.cz/nova-koncepce-ochrany-obyvatelstva

[23] *Struktura systémů vzdělávání a odborné přípravy v Evropě.* [on line]. [cit. 19. 12. 2011]. Dostupné na WWW: http://eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/eurybase/structures/041_CZ_CS.pdf

[24] *Výuka problematiky ochrany člověka za mimořádných událostí na školách – od historie k současnému stavu.* [on line]. [cit. 25. 2. 2012]. Dostupné na WWW: http://www.hzscr.cz/clanek/historie-a-soucasnost.aspx

[25] *Vzdělávací programy EU.* [on line]. [cit. 12. 1. 2012]. Dostupné na WWW: http://aplikace.msmt.cz/HTM/JKVzdelavaciprogramyEUUVOD1.htm

[26] *Vzdělávání v EU.* [on line]. [cit. 12. 1. 2012]. Dostupné na WWW: http://www.europass.cz/vzdelavani-v-eu/

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Apod.	A podobně.
Atd.	A tak dále.
COPS	Comité politique et de sécurité.
CPCC	Civilian Planning and Conduct Capability.
č.	Číslo.
ČR	Česká republika.
EBOP	Evropská bezpečnostní a obranná politika.
EU	Evropská unie.
FO	Fyzická osoba.
HOPKS	Hospodářská opatření pro krizové stavy.
HZS	Hasičský záchranný sbor.
ICT	Information and Communication Technologies.
IZS	Integrovaný záchranný systém.
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy.
MV	Ministerstvo vnitra.
MV-GŘ HZS ČR	Ministerstvo vnitra-generální ředitelství hasičského záchranného sboru České republiky
Např.	Například.
NATO	Severoatlantická aliance.
OČMU	Ochrana člověka za mimořádných událostí.
Obr.	Obrázek.
PO	Právnické osoby.
SBOP	Společná bezpečnostní a obranná politika.
SŠ	Střední škola.

SZBP	Společná zahraniční bezpečnostní politika.
Tab.	Tabulka.
THW	Technisches Hilfswerk.
Tis.	Tisíc.
Tzv.	Takzvaně.
UIISC	Unité d'instruction et d'intervention de la Sécurité Civile.
VOŠ	Vyšší odborná škola.
VŠ	Vysoká škola.
ZŠ	Základní škola.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1. Struktura ochrany obyvatelstva 17

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 Učitel ZŠ a SŠ ... 37
Tab. 2 Mimořádná událost ... 37
Tab. 3 Varovný signál ... 38
Tab. 4 Kolísavý tón sirény ... 38
Tab. 5 Tísňová linka 112 ... 39
Tab. 6 Obsah evakuačního zavazadla ... 39
Tab. 7 Základní složky IZS ... 41
Tab. 8 První pomoc ... 42
Tab. 9 Důležitost OČMU ... 42
Tab. 10 Realizace OČMU ... 42
Tab. 11 Rozsah OČMU ... 43
Tab. 12 Pomůcky ... 43
Tab. 13 Proškolení ... 44
Tab. 14 Samostatný předmět ... 44
Tab. 15 Žák ... 45
Tab. 16 Mimořádná událost ... 45
Tab. 17 Varovný signál ... 46
Tab. 18 Kolísavý tón sirény ... 46
Tab. 19 Ověřování provozuschopnosti ... 47
Tab. 20 Tísňová linka 150 ... 47
Tab. 21 Tísňová linka 158 ... 47
Tab. 22 Tísňová linka 155 ... 48
Tab. 23 Tísňová linka 112 ... 48
Tab. 24 Základní trvanlivé potraviny ... 49
Tab. 25 Základní složky IZS ... 50
Tab. 26 Únik nebezpečné chemické látky ... 51
Tab. 27 První pomoc ... 52
Tab. 28 Názor žáků na OČMU ... 52
Tab. 29 Zájem žáků o OČMU ... 53
Tab. 30 Věkové zastoupení ... 54

Tab. 31 Nejvyšší dosažené vzdělání 54
Tab. 32 Mimořádná událost 55
Tab. 33 Varovný signál 55
Tab. 34 Kolísavý tón sirény 56
Tab. 35 Ověřování provozuschopnosti 56
Tab. 36 Tísňová linka 150 57
Tab. 37 Tísňová linka 158 57
Tab. 38 Tísňová linka 155 57
Tab. 39 Tísňová linka 112 58
Tab. 40 Obsah evakuačního zavazadla 59
Tab. 41 Základní složky IZS 60
Tab. 42 Stupně povodňové aktivity 61
Tab. 43 Únik nebezpečné chemické látky 61
Tab. 44 První pomoc 62

SEZNAM PŘÍLOH

P I Pomůcky k výuce OČMU

P II Dotazník pro pedagogy

P III Dotazník pro žáky

P IV Dotazník pro obyvatelstvo

P V Návrh předmětu Ochrana obyvatelstva

PŘÍLOHA P I: POMŮCKY K VÝUCE OČMU

Pomůcky k výuce témat ochrany člověka za mimořádných událostí na ZŠ a SŠ vydané MV-GŘ HZS ČR:

- Příručka pro učitele ZŠ a SŠ „Ochrana člověka za mimořádných událostí“
- Příručka „Pro případ ohrožení“
- Příručka „Výchova dětí v oblasti požární ochrany“
- Příručka „Výchova a prevence v oblasti požární ochrany“
- Videokazeta se čtyřmi filmy (Povodně a ochrana člověka, Havárie s únikem nebezpečných látek, než přijede záchranka, Ochrana obyvatelstva za mimořádných událostí)
- Videokazety s filmy „Výchova dětí v oblasti požární ochrany I“ a „Výchova dětí v oblasti požární ochrany II“, které doplňují výše uvedenou příručku s totožným názvem

Pomůcky vydané nakladatelstvím učebnic Fortuna:

1. Ochrana člověka za mimořádných událostí – Sebeochrana a vzájemná pomoc**,** učebnice pro občanskou a rodinnou výchovu na ZŠ, vydaná v roce 2002
2. Ochrana člověka za mimořádných událostí – Havárie s únikem nebezpečných látek, Radiační havárie**,** učebnice pro chemii a fyziku na ZŠ, vydaná v roce 2002
3. Ochrana člověka za mimořádných událostí – Živelní pohromy**,** učebnice pro zeměpis a přírodopis na ZŠ, vydaná v roce 2002
4. Ochrana člověka za mimořádných událostí**,** učebnice pro první stupeň ZŠ (2003)
5. Ochrana člověka za mimořádných událostí**,** učebnice pro SŠ (2003)

Učebnice vydané nakladatelstvím Fortuna mají schvalovací doložku MŠMT.

Pomůcky vydané v roce 2004 a 2006 nakladatelstvím ALBRA

1. Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí, metodická příručka pro 1. stupeň ZŠ

2. Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – Neztratím se? Neztratím!, učebnice pro 1. ročník ZŠ
3. Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – Bezpečí a nebezpečí, učebnice pro 2. ročník ZŠ
4. Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – Počítej se vším, učebnice pro 3. ročník ZŠ
5. Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – S mapou nezabloudím, učebnice pro 4. ročník ZŠ
6. Ochrana člověka za mimořádných událostí – Osobní bezpečí – Pomáhám zraněným, učebnice pro 5. ročník ZŠ
7. Ochrana člověka za mimořádných událostí – Povodně, učebnice pro 6. ročník ZŠ
8. Ochrana člověka za mimořádných událostí – Požáry, učebnice pro 7. ročník ZŠ
9. Ochrana člověka za mimořádných událostí – Havárie, učebnice pro 8. ročník ZŠ
10. Ochrana člověka za mimořádných událostí – Od vichřice k zemětřesení, učenice pro 9. ročník ZŠ

Metodická příručka a učebnice vydané nakladatelstvím ALBRA mají schvalovací doložku MŠMT.

PŘÍLOHA P II: DOTAZNÍK PRO PEDAGOGY

Vážení pedagogové,

jmenuji se Petra Konečná a třetím rokem studuji obor Ovládání rizik na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. V současné době píši bakalářskou práci na téma Rozbor současného systému vzdělávání v ochraně obyvatelstva. V této souvislosti bych Vás chtěla požádat o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je anonymní a poslouží výhradně jako zdroj dat pro mou závěrečnou práci. Předem děkuji za vyplnění!

Označte, prosím, vždy pouze jednu odpověď, pokud není uvedeno jinak.

1) Jsem učitelem
   a) základní školy s pedagogickou praxí v rozsahu …… let
   b) střední školy s pedagogickou praxí v rozsahu …… let

2) Co si představíte pod pojmem mimořádná událost?
   a) škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka a přírodními vlivy
   b) škodlivé působení sil a jevů vyvolaných pouze přírodními vlivy
   c) škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a havárie

3) Kolik má Česká republika varovných signálů pro varování obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku mimořádné události?
   a) 1 b) 3 c) 2

4) Víte, co máte dělat, když uslyšíte kolísavý tón sirény, který trvá 140 sekund?
   a) ihned se vrátím domů a telefonuju známým, abych se dozvěděl/a, co se stalo
   b) ihned se vrátím domů, zavřu okna i dveře a nikoho nepustím dovnitř
   c) neprodleně se ukryju, zavřu okna i dveře a zapnu rádio nebo televizi

5) Znáte evropské číslo na linku tísňového volání? Pokud ano, jaké?

…….

6) Označte věci, které by měly být obsaženy v evakuačním zavazadle:
(zde prosím zakroužkujte všechny odpovědi, které považujete za správné)

- základní trvanlivé potraviny
- léky
- žehlička
- přenosné rádio s rezervními bateriemi
- osobní doklady, peníze, pojistné smlouvy
- náhradní prádlo
- nádoba s pitnou vodou
- toustovač
- toaletní a hygienické potřeby
- spací pytel nebo přikrývka
- jídelní miska, příbor, nůž
- kniha, hračky pro děti, šití

7) Označte organizace, které patří mezi **základní složky** integrovaného záchranného systému: *(zde prosím zakroužkujte všechny odpovědi, které považujete za správné)*

- Hasičský záchranný sbor ČR
- Policie České republiky
- Český červený kříž
- jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí
- městská policie
- zdravotnická záchranná služba
- Armáda České republiky
- dobrovolní hasiči

8) Domníváte se, že byste dokázal/a poskytnout první pomoc?

a) ano b) ne c) nevím

9) Považujete výuku tématiky ochrany člověka za mimořádných událostí za důležitou?

a) ano b) ne c) nevím

10) Je na Vaší škole realizovaná výuka tematiky ochrany člověka za mimořádných událostí?

a) ano b) ne c) nevím

11) Pokud ano, v jakém rozsahu?

…….

12) Jste toho názoru, že je tento rozsah dostačující?

a) ano b) ne c) nevím

13) Jsou na Vaší škole k dispozici některé z pomůcek určených k výuce ochrany člověka za mimořádných událostí?

a) ano b) ne c) nevím

14) Byli učitelé na Vaší škole speciálně proškoleni k výuce tématiky ochrany člověka za mimořádných událostí?

a) ano b) ne c) nevím

15) Myslíte si, že by měla být ochrana člověka za mimořádných událostí vyučovaná jako samostatný předmět?

a) ano b) ne c) nevím

PŘÍLOHA P III: DOTAZNÍK PRO ŽÁKY

Milí žáci,

jmenuji se Petra Konečná a třetím rokem studuji na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. V současné době píši bakalářskou práci na téma Rozbor současného systému vzdělávání v ochraně obyvatelstva. V této souvislosti bych Vás chtěla požádat o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je anonymní a poslouží výhradně jako zdroj dat pro mou závěrečnou práci. Předem děkuji za vyplnění!

Označte, prosím, vždy pouze jednu odpověď, pokud není uvedeno jinak.

1) Jsem žákem
   a) základní školy a navštěvuji …… třídu
   b) střední školy a navštěvuji …… třídu

2) Co si představíte pod pojmem mimořádná událost?
   a) škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka a přírodními vlivy,
   b) škodlivé působení sil a jevů vyvolaných pouze přírodními vlivy,
   c) škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a také havárie,

3) Kolik má Česká republika varovných signálů pro varování obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku mimořádné události?
   a) 1 b) 3 c) 2 d) nevím

4) Víte, co máte dělat, když uslyšíte kolísavý tón sirény, který trvá 140 sekund?
   a) ihned se vrátím domů a telefonuju známým, abych se dozvěděl/a, co se stalo
   b) ihned se vrátím domů, zavřu okna i dveře a nikoho nepustím dovnitř
   c) neprodleně se ukryju, zavřu okna i dveře a zapnu rádio nebo televizi
   d) nevím

5) Víte, kdy probíhá ověřování provozuschopnosti systému varování a vyrozumění?
   a) poslední středu v měsíci ve 12 hodin
   b) každou středu v měsíci ve 12 hodin
   c) první středu v měsíci ve 12 hodin
   d) nevím

6) Na tísňovou linku s číslem 150 budu volat:
   a) v případě oznámení požáru
   b) v případě, kdy jsem obětí nebo svědkem trestného činu
   c) došlo-li k vážnému úrazu a je ohroženo zdraví či život člověka

7) Na tísňovou linku s číslem 158 budu volat:
   a) v případě oznámení požáru
   b) v případě, kdy jsem obětí nebo svědkem trestného činu
   c) došlo-li k vážnému úrazu a je ohroženo zdraví nebo život člověka

8) Na tísňovou linku s číslem 155 budu volat:
   a) v případě oznámení požáru
   b) v případě, kdy jsem obětí nebo svědkem trestného činu
   c) došlo-li k vážnému úrazu a je ohroženo zdraví nebo život člověka

9) Znáte evropské číslo na linku tísňového volání? Pokud ano, jaké?

   ……..

10) Označte věci, které by měly být obsaženy v evakuačním zavazadle:

(zde prosím zakroužkujte všechny odpovědi, které považujete za správné)

- základní trvanlivé potraviny
- léky
- žehlička
- přenosné rádio s rezervními bateriemi
- osobní doklady, peníze, pojistné smlouvy
- náhradní prádlo
- nádoba s pitnou vodou
- toustovač
- toaletní a hygienické potřeby
- spací pytel nebo přikrývka
- jídelní miska, příbor, nůž
- kniha, hračky pro děti, šití

11) Označte organizace, které patří mezi **základní složky** integrovaného záchranného systému: *(zde prosím zakroužkujte všechny odpovědi, které považujete za správné)*

- Hasičský záchranný sbor ČR
- Policie České republiky
- Český červený kříž
- jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí
- městská policie
- zdravotnická záchranná služba
- Armáda České republiky
- dobrovolní hasiči

12) Základní zásadou chování v případě úniku nebezpečné chemické látky do ovzduší je:

a) nepřibližovat se k místu havárie a vyhledat úkryt v co nejvyšším patře nejbližší budovy
b) nepřibližovat se k místu havárie a vyhledat úkryt nejlépe ve sklepních prostorách
c) nepřibližovat se k místu havárie, vyhledání úkrytu je zbytečné

13) Byli jste ve škole seznámeni se zásadami první pomoci?

a) ano b) ne

14) Myslíte si, že je pro vás důležité znát zásady chování při mimořádných událostech?

a) ano b) ne c) nevím

15) Měli byste zájem o výuku ochrany člověka za mimořádných událostí jako samostatného předmětu?

a) ano b) ne c) nevím

PŘÍLOHA P IV: DOTAZNÍK PRO OBYVATELSTVO

Dobrý den,

jmenuji se Petra Konečná a třetím rokem studuji na Univerzitě Tomáše Bati ve Zlíně. V současné době píši bakalářskou práci na téma Rozbor současného systému vzdělávání v ochraně obyvatelstva. V této souvislosti bych Vás chtěla požádat o vyplnění tohoto dotazníku. Dotazník je anonymní a poslouží výhradně jako zdroj dat pro mou závěrečnou práci. Předem děkuji za vyplnění!

Označte, prosím, vždy pouze jednu odpověď, pokud není uvedeno jinak.

1) Věk:
   a) 20 a méně
   b) 21 – 30
   c) 31 – 40
   d) 41 - 50
   e) 51 - 60
   f) 61 a více

2) Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?
   a) základní
   b) střední vzdělání s výučním listem
   c) střední vzdělání s maturitní zkouškou
   d) vyšší odborné
   e) vysokoškolské

3) Co si představíte pod pojmem mimořádná událost?
   a) škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka a přírodními vlivy
   b) škodlivé působení sil a jevů vyvolaných pouze přírodními vlivy
   c) škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a haváriе

4) Kolik má Česká republika varovných signálů pro varování obyvatelstva při hrozbě nebo vzniku mimořádné události?
   a) 1 b) 3 c) 2 d) nevím

5) Víte, co máte dělat, když uslyšíte kolísavý tón sirény, který trvá 140 sekund?
   a) ihned se vrátím domů a telefonuju známým, abych se dozvěděl/a, co se stalo
   b) ihned se vrátím domů, zavřu okna i dveře a nikoho nepustím dovnitř
   c) neprodleně se ukryju, zavřu okna i dveře a zapnu rádio nebo televizi
   d) nevím

6) Víte, kdy probíhá ověřování provozuschopnosti systému varování a vyrozumění?
   a) poslední středu v měsíci ve 12 hodin
   b) každou středu v měsíci ve 12 hodin
   c) první středu v měsíci ve 12 hodin
   d) nevím

7) Na tísňovou linku s číslem 150 budu volat:
   a) v případě oznámení požáru
   b) v případě, kdy jsem obětí nebo svědkem trestného činu
   c) došlo-li k vážnému úrazu a je ohroženo zdraví či život člověka

8) Na tísňovou linku s číslem 158 budu volat:
   a) v případě oznámení požáru
   b) v případě, kdy jsem obětí nebo svědkem trestného činu
   c) došlo-li k vážnému úrazu a je ohroženo zdraví nebo život člověka

9) Na tísňovou linku s číslem 155 budu volat:
   a) v případě oznámení požáru
   b) v případě, kdy jsem obětí nebo svědkem trestného činu
   c) došlo-li k vážnému úrazu a je ohroženo zdraví nebo život člověka

10) Znáte evropské číslo na linku tísňového volání? Pokud ano, jaké?

……....

11) Označte věci, které by měly být obsaženy v evakuačním zavazadle:
(zde prosím zakroužkujte všechny odpovědi, které považujete za správné)

- základní trvanlivé potraviny
- léky
- žehlička
- přenosné rádio s rezervními bateriemi
- osobní doklady, peníze, pojistné smlouvy
- náhradní prádlo
- nádoba s pitnou vodou
- toustovač
- toaletní a hygienické potřeby
- spací pytel nebo přikrývka
- jídelní miska, příbor, nůž
- kniha, hračky pro děti, šití

12) Označte organizace, které patří mezi **základní složky** integrovaného záchranného systému: *(zde prosím zakroužkujte všechny odpovědi, které považujete za správné)*

- Hasičský záchranný sbor ČR
- Policie České republiky
- Český červený kříž
- jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí
- městská policie
- zdravotnická záchranná služba
- Armáda České republiky
- dobrovolní hasiči

13) Kolik se v ČR používá stupňů povodňové aktivity?

a) 2 b) 3 c) 4 d) nevím

14) Základní zásadou chování v případě úniku nebezpečné chemické látky do ovzduší je:

a) nepřibližovat se k místu havárie a vyhledat úkryt v co nejvyšším patře nejbližší budovy
b) nepřibližovat se k místu havárie a vyhledat úkryt nejlépe ve sklepních prostorách
c) nepřibližovat se k místu havárie, vyhledání úkrytu je zbytečné

15) Domníváte se, že byste dokázal/a poskytnout první pomoc?

a) ano b) ne c) nevím

PŘÍLOHA P V: NÁVRH PŘEDMĚTU OCHRANA OBYVATELSTVA

6. ROČNÍK

Témata:

- Mimořádná událost
- Integrovaný záchranný systém
- Varování a vyrozumění obyvatel
- Evakuace
- Dopravní výchova

Očekávané výstupy žáka:

- žák zná druhy mimořádných událostí; příčiny jejich vzniku a dopady na člověka; životní prostředí a majetek;
- žák zná složení IZS a ví, co patří mezi jeho hlavní a vedlejší složky;
- žák zná čísla všech linek tísňového volání; ví v jakých případech na tyto linky volat a co je důležité říci;
- žák dokáže rozpoznat varovný signál „Všeobecná výstraha“, signál „Požární poplach“ a signál ověřování provozuschopnosti sirény;
- žák ví, jak se má chovat v případě, když uslyší signál „Všeobecná výstraha“;
- žák ví co je to evakuace; zná druhy evakuace a ví, kdo vydává k evakuaci pokyn;
- žák ví, jak se má chovat v případě evakuace; zná zásady pro opuštění bytu a ví, co patří do evakuačního zavazadla;
- žák zná způsoby ukrytí obyvatelstva; všeobecné zásady ukrytí a ví jak se má v úkrytu chovat;
- žák zná prostředky individuální a improvizované ochrany a umí je použít;
- žák zná pravidla jízdy na kole; pozná dopravní značky a ví, že vozidla IZS mají přednosti v jízdě a proč.

V tomto ročníku doporučuji navštívit s žáky hasičský záchranný sbor a dále přednášku od Policie ČR ohledně dopravy.

7. ROČNÍK

Témata:

- Živelní pohromy (povodně, požáry, atmosférické poruchy, sesuvy půdy, sněhové laviny, zemětřesení).
- První pomoc I. (obsah lékárničky, 1. pomoc při krvácení, 1. pomoc při šoku, 1. pomoc při bezvědomí).

Očekávané výstupy žáka:

- žák ví, co je to živelní pohroma; jak mohou tyto pohromy nastat; zná druhy živelních pohrom;
- žák ví, co je to povodeň; zná druhy povodní i jejich příčiny; ví kolik má ČR stupňů povodňové aktivity; ví jak se připravit na povodeň; jak postupovat po povodni a je seznámen s příklady povodní;
- žák ví, co je to požár; v jakých případech vzniká; postup v případě požáru; předcházení požárům;
- žák ví, co jsou atmosférické poruchy; zná jejich dopady; zásady chování v takových případech; zná Beaufortovu stupnici síly větru;
- žák ví, co způsobuje sesuvy půdy; ví, kdy k nim dochází a zná zásady ochrany před sesuvy;
- žák zná příčiny vzniku sněhových lavin; ochranu před lavinami;
- žák ví, co je to zemětřesení; zná typy zemětřesení; druhy zemětřesení; ví jak se chovat v případě zemětřesení a zná Makroseizmickou stupnici;
- žák ví, co má obsahovat lékárnička;
- žák zná druhy krvácení a ví jak postupovat v případě 1. pomoci při krvácení;
- žák zná zásady 1. pomoci při šoku a bezvědomí;

8. ROČNÍK

Témata:

- Krizová situace
- Epidemie, hromadné nákazy
- Terorismus
- První pomoc II.

Očekávané výstupy žáka:

- žák ví, co je to krizová situace; je seznámen s krizovými stavy; ví, kdo je vyhlašuje a v jakém případě;
- žák zná základní opatření při hromadných nákazách, epidemiích a zná zásady všeobecné prevence;
- žák ví, co jsou to biologické látky; ví, jak se mohou šířit; co jimi může být nakaženo; kdo je terčem útoku škodlivin a v jaké formě mohou být použity;
- žák ví, co je to terorismus; zná základní typy terorismu; zná příklady teroristických útoků;
- žák ví, jak správně postupovat v případě nálezu podezřelého zavazadla nebo poštovní zásilky;
- žák je seznámen se zásadami 1. pomoci při zástavě dechu a oběhu;
- žák ví jak poskytnout 1. pomoc při poranění hlavy;
- žák ví jak poskytnout 1. pomoc při poranění páteře a míchy;
- žák ví jak poskytnout 1. pomoc při poranění hrudníku;
- žák ví jak poskytnout 1. pomoc při poranění břicha;
- žák ví jak poskytnout 1. pomoc při poranění pohybového systému;
- žák ví jak poskytnout 1. pomoc při tepelném poškození (podchlazení, popálení).

9. ROČNÍK

Témata:

- Únik nebezpečných chemických látek

Očekávané výstupy žáka:

- žák zná základní typy havárií s únikem nebezpečných chemických látek;
- žák ví, jak se nebezpečné chemické látky označují;
- žák zná hlavní ohrožující účinky nebezpečných chemických látek;
- žák ví jak se chovat v případě úniku nebezpečné chemické látky;
- žák zná nejrozšířenější nebezpečné chemické látky;
    - acetylén a 1. pomoc
    - amoniak a 1. pomoc
    - benzín a 1. pomoc
    - etylén a 1. pomoc
    - formaldehyd a 1. pomoc
    - fosgen a 1. pomoc
    - chlór a 1. pomoc
    - chlorovodík a 1. pomoc
    - kyanovodík a 1. pomoc
    - oxid siřičitý a 1. pomoc
    - oxid uhelnatý a 1. pomoc
    - propan-butan a 1. pomoc
    - sirouhlík a 1. pomoc
    - sulfan a 1. pomoc
    - zemní plyn a 1. pomoc
- žák zná případy velkých havárií s únikem nebezpečné chemické látky.

V tomto ročníku doporučuji realizovat cvičení v přírodě a na modelových případech ověřit schopnosti a znalosti žáků nabytých v předmětu ochrana obyvatelstva od 6. - 9. ročníku.